

Dnr V/33102/2020

6.10.2020

Anvisning för tillämpning av hushållsvattenförordningen

Del I

Författningar om hushållsvatten

Valvira

Tillstånds- och tillsynsverket
för social- och hälsovården

Förord

Social- och hälsovårdsministeriet har utifrån bemyndiganden i 8 § i och 21 § i hälsoskyddslagen (763/1994) utfärdat en förordning om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten 1352/2015. Förordningen benämns nedan som hushållsvattenförordningen. Genom hushållsvattenförordningen genomförs Europeiska unionens rådskdirektiv (98/83/EG) om kvaliteten på dricksvatten, dvs. dricksvattendirektivet, och Rådets direktiv 2013/51/EURATOM av den 22 oktober 2013 nationellt. Förordningen har utfärdats med stöd av hälsoskyddslagen och strålskyddslagen. Hushållsvattenförordningen reviderades 27 oktober 2017. Genom revideringen genomfördes i den nationella lagstiftningen ändringarna i dricksvattendirektivets 98/83/EG bilagor I och II.

I denna anvisning finns både direkta citat ur lagstiftningen och tolkningar av lagstiftningens tillämpning. De tolkningar som presenteras i anvisningen är Valvira's syn på hur lagstiftningen borde tillämpas.

Myndighetens verksamhet bör basera sig på de befogenheter som finns i lagen och myndighetens verksamhet måste man noga följa lagen. Myndighetsanvisningarna är inte till sin natur rättsligt bindande gentemot andra myndigheter eller aktörer. I sista hand avgör domstolen frågor som berör tillämpning av lagstiftningen. Med stöd av 4 § i hälsoskyddslagen styr Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Valvira, genomförandet och tillsynen av hushållsvattenförordningen. Valvira (Jaana Kilponen, Ari Markkanen) reviderade anvisningen för tillämpning av hushållsvattenförordningen, i samråd med social- och hälsovårdsministeriet (Jarkko Rapala), regionförvaltningsverken (Anne-Kaarina Lyytinen, Erja Alanen, Kari Leskinen, Pia Ratilainen, Sini Mustakallio), Institutet för hälsa och välfärd (Outi Zacheus, Tarja Pitkänen, Hannu Kiviranta) och Strålsäkerhetscentralen (Tuukka Turtiainen, Olli Holmgren, Päivi Kurttio). Tillämpningsanvisningen är en sammanställning av anvisningar som är nödvändiga för en enhetlig nationell tillsyn. Värdefulla kommentarer gavs av medlemmarna och experterna i Vattenverksföreningens Vattenverksgrupp: Riina Liikainen VVY, Ismo Lindfors Porin Vesi, Leo Aspholm HS-Vesi, Tuula Laakso Helsingforsregionens miljötjänster (HRM), Jarmo Lahtinen Oulun Vesi, Emmi-Maria Ukko, Kymenlaakson Vesi Oy och Sanna Varjus Hangö vatten- och avloppsverk. Även experterna nedan är förtjänta av ett stort tack för sin sakkunniga arbetsinsats för att utveckla anvisningen för tillämpning av hushållsvattenförordningen: Jaana Pyykölä samkommunen Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä, Armi Kainulainen Imatra stad, Lea Ursin samkommunen Pohjois-Karjalan ympäristöterveys, Maarit Lönnroth Borgå, Päivi Lindén Tavastehus stad, Tuija Kauristo Vatteninstitutet WANDER Satakunta yrkeshögskola SAMK, Tarja Hartikainen Kommunförbundet, Riitta Kettunen Tampereen Vesi, Sirpa Väntsi KVVY,

Kristiina Rydman Livsmedelsverket och Carmela Hellsten Livsmedelsverket. Valvira vill även tacka hälsoinspektörerna Susanne Jankens och Mia Hautala från Jakobstads miljöhälsovård för sin insats för den svenska översättningen.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovård (Valvira), regionförvaltningsverken, Institutet för hälsa och välfärd och Strålsäkerhetscentralen förnyade våren 2020 anvisningen för hushållsvattenförordningen då strålsäkerhetslagen (859/2018) och namn på ämbetsverk förnyades. I uppdateringen granskades även hur webblänkarna fungerade och man tog bort hänvisningarna till hälsoskyddets tillsynsanvisningar. I uppdateringen tog man även i beaktande några allmänna nya linjedragningar gällande hälsoskyddslagen.

Anvisningen för tillämpning av hushållsvattenförordningen är i tre delar. Del I behandlar författningarna om hushållsvatten, del II anvisningar för tillämpning av de specifika bestämmelserna i hushållsvattenförordningen och del III grunderna för de maximivärden av parametrar som anges i hushållsvattenförordningen, samt lämpliga metoder för egenkontrollen. Hushållsvattenförordningen och dricksvattendirektivet är bilagt till tillämpningsanvisningen.

Anvisningen för tillämpning av hushållsvattenförordningen omfattar följande delar och bilagor:

Del I Författningar om hushållsvatten

Del II Anvisningar om specifika bestämmelser

Del III Grunderna för maximivärden

Bilaga 1 SHM:s förordning 1352/2015

Bilaga 2 Dricksvattendirektivet 98/83/EG

Bilaga 3 Modell för program för kontrollundersökningar

Valvira tackar Vattenverksföreningen för rätten att utnyttja den av Finlands Kommunförbund och Vatten- och avloppsverksföreningen år 2000 publicerade Handboken i tillämpning av hushållsvattenförordningen 461/2000. Texterna i handboken har utnyttjats när tillämpningsanvisningen utarbetades. Den ursprungliga handboken i tillämpning skrevs av Jukka Meriluoto och Maa ja Vesi Oy har upphovsrätten till den.

Mer information	Överinspektör Jaana Kilponen, tfn 0295 209 621, jaana.kilponen@valvira.fi
Direktör	Jussi Holmalahti
Överinspektör	Jaana Kilponen

Innehåll

1. Författningar om hushållsvatten.....	7
2. Hälsoskyddslagen, HsL (763/1994).....	9
2.1. Hushållsvatten	9
2.1.1. Vatten som inte omfattas av definitionen på hushållsvatten	10
2.2. Anläggningen som levererar hushållsvatten	12
2.2.1. Vattendistributionsområde	13
2.3. Partivattenverk.....	15
2.4. Verksamhetsutövarens ansökan om godkännande av verksamheten	16
2.4.1. Ansökan om ändring av verksamhet	17
2.4.2. Godkännandebeslut	18
2.5. Anmälan för verksamhetsutövare, vattentäkt eller ägare till vattenreservoar.....	25
2.5.1. Intyg över mottagande av anmälan samt behandling av anmälan	28
2.6. Inspektioner utifrån ansökan eller anmälan	29
2.7. Tillsynsprogram	29
2.8. Bedömning och hantering av verksamhetens risker	30
2.8.1. WSP-verktyg.....	31
2.8.2. WSP-arbetsgrupp.....	31
2.8.3. Godkännande av riskbedömning	32
2.9. Informering om riskbedömningar till vattenanvändare	33
2.10. Egenkontroll.....	34
2.11. Planenlig myndighetstillsyn.....	35
2.11.1. Inspektion av anläggningar som levererar hushållsvatten	36
2.11.2. Inspektion av vattendistributionsområde	37
2.11.3. Inspektion av partivattenverk	38
2.11.4. Tillsyn av hushållsvattnets kvalitet.....	40
2.11.5. Tillsyn av vattenkvaliteten hos partivattenverk.....	41
2.12. Beredskap för störningssituationer	42
2.13. Anläggningsteknisk och hushållsvattenhygienisk kompetens, vattenarbetskort.....	42
2.14. Undersökningslaboratorier.....	43

2.15. Avgifter	45
3. Lag om vattentjänster, LVT (119/2001)	47
3.1. Vattentjänstverk	48
3.2. Vattentjänstverk och anläggning som levererar hushållsvatten	49
4. Statsrådets förordning om utredning av livsmedels- och vattenburna epidemier (1365/2011)	50
5. Statsrådets förordning om laboratorier som utför undersökningar enligt livsmedelslagen, foderlagen och hälsoskyddslagen (152/2015).....	52
6. Strålsäkerhetslagen SSL (859/2018) och Social- och hälsovårdsministeriets förordning om joniserande strålning (1044/2018).52	
7. Beredskapslagen (1552/2011).....	53
8. Miljöskyddslagen, MSL (527/2014).....	53
9. Lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004)	54
9.1. Klassificering av yt- och grundvatten	54
9.2. Övervakningsprogram för vattenförvaltningsområdena	55
10. Vattenlagen, VL (587/2011).....	56
11. Miljöministeriets förordning om byggnaders vatten- och avloppsinstallationer (1047/2017).....	57

Del I

1. Författningar om hushållsvatten

Bestämmelserna om anskaffning, beredning och leverans av samt kvaliteten på hushållsvatten hör till förvaltningsområdet för social- och hälsovårdsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet samt justitieministeriet. Hushållsvattenförordningen har utfärdats av social- och hälsovårdsministeriet med stöd av hälsoskyddslagen, HsL, (763/1994) och strålskyddslagen, SSL, (859/2018). Centrala författningar avseende hushållsvatten anges i tabell 1.

Tabell 1. Centrala författningar om hushållsvatten, deras nummer och förkortningar på dem har angetts i tabellen.

Författning	Nummer	Förkortning
Hälsoskyddslag	763/1994	HsL
Hälsoskyddsförordning	1280/1994	HsF
Social- och hälsovårdsministeriets förordning om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten	1352/2015	Hushållsvattenförordningen
Social- och hälsovårdsministeriets förordning om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten i små enheter	401/2001	Lilla hushållsvattenförordningen
Social- och hälsovårdsministeriets förordning om den anläggningstekniska och hushållsvattenhygieniska kompetens som krävs av den som arbetar vid en anläggning som levererar hushållsvatten och om testning av sådan kompetens	1351/2006	
Statsrådets förordning om laboratorier som utför undersökningar enligt livsmedelslagen, foderlagen och hälsoskyddslagen	152/2015	Laboratorieförordningen

Författning	Nummer	Förkortning
Statsrådets förordning om utredning av livsmedels- och vattenburna epidemier	1365/2011	
Lag om vattentjänster	119/2001	LVT
Lag om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen	1299/2004	Vattenvårdslagen
Statsrådets förordning om vattenvårdsförvaltningen	1040/2006	
Miljöskyddslag	527/2014	MSL
Statsrådets förordning om ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön	1022/2006	
Miljöministeriets förordning om byggnaders vatten- och avloppsinstallationer	1047/2017	
Strålsäkerhetslag	859/2018	SSL
Vattenlag	587/2011	VL
Beredskapslag	1552/2011	
Statsrådets förordning om vattenhushållningsärenden	1560/2011	
Social- och hälsovårdsministeriets förordning om joniserande strålning	1044/2018	

2. Hälsoskyddslagen, HsL (763/1994)

Syftet med hälsoskyddslagen är att upprätthålla och främja befolkningens och individens hälsa samt förebygga, minska och undanröja de faktorer i livsmiljön som eventuellt orsakar sanitära olägenheter. I hälsoskyddslagen föreskrivs om anläggningar som levererar hushållsvatten, kvaliteten på och tillsynen av hushållsvatten samt om beredskap för situationer som hotar hushållsvattnets kvalitet.

I hälsoskyddslagen definieras grundläggande begrepp med avseende på hushållsvattnet, dvs. hushållsvatten, vattentäkt, anläggning som levererar hushållsvatten samt vattendistributionsområde. Hälsoskyddslagen reglerar också om grunderna för beredskap för störningssituationer som utgör ett hot mot anläggningar som levererar hushållsvatten, anläggningar som levererar vatten till anläggningar som levererar hushållsvatten (nedan partianläggningar), regelbunden tillsyn av vattendistributionsområden, regelbundna kontroller av kvaliteten på vatten som levereras till vattendistributionsområden och mot hushållsvattnets kvalitet. För kontrollen av hushållsvatten och beredskapen för störningssituationer finns det närmare bestämmelser i social- och hälsovårdsministeriets förordning 1352/2015, som utfärdats med stöd av hälsoskyddslagen, och i förordning 401/2001, som utfärdats med stöd av hälsoskyddslagen.

2.1. Hushållsvatten

HsL 16 §

I denna lag avses med

1) hushållsvatten allt vatten

a) som är avsett för dryck, för matlagning eller för andra hushållsändamål, oavsett om vattnet tillhandahålls genom ett distributionsnät, från en tankbil eller tankbåt, i flaskor eller i cisterner eller om vattnet tas med vattenanvändarens egna anordningar,

b) som används i en livsmedelslokal enligt livsmedelslagen för tillverkning, bearbetning eller förvaring av livsmedel eller utsläppande av livsmedel på marknaden,

Som hushållsvatten betraktas dock inte naturligt mineralvatten eller vatten som används som medicinska syften och inte heller vatten som används uteslutande

för klädtvätt eller städning, för att tvätta sig med, för sanitetsändamål eller för andra motsvarande ändamål.

Hushållsvatten kan levereras antingen via distributionsnät, i flaskor eller andra behållare eller tankar.

Med användarens egna anordningar avses fastighetens vattenanordningar och de anordningar för vattenbruk som anslutits till dem. Fastighets vattenanordningar definieras i 3 § i hushållsvattenförordningen. Fastighetens vattenanordningar omfattar också dess egna vattencisterner och vattenberedningsanordningar. Med vattenanvändarens egna anordningar för anskaffning av hushållsvatten avses även anordningarna från vattenreservoarer, brunnar eller andra vattentäkter fram till kranarna, när anordningarna i fråga är fastighetens egendom. Med fastighet avses en i fastighetsregistret införd enhet för ägande av ett mark- eller vattenområde. En fastighet omfattar de byggnader och de fasta anordningar som ägs av ägaren till fastigheten. En vattenmätare som mäter förbrukningen av hushållsvatten ägs av anläggningen som levererar hushållsvattnet och anläggningen ansvarar för mätaren.

Sådant i livsmedelslokaler använt vatten som används till tvätt av händer och de ytor som kommer i beröring med livsmedel är hushållsvatten även om hushållsvattnet i sig slutligen inte skulle ingå i livsmedel.

2.1.1. Vatten som inte omfattas av definitionen på hushållsvatten

Enligt 16 § i HsL är naturligt mineralvatten och vatten som används som läkemedel inte hushållsvatten. Hushållsvatten är inte heller vatten som används uteslutande för tvättning, bykning eller städning, för sanitetsändamål eller för andra motsvarande ändamål.

Det vatten i dubbla vattensystem som används till att tvätta sig anses inte vara hushållsvatten. Detta möjliggör till exempel användningen av sjö- eller regnvatten som dusch- och bastuvatten på campingområden eller av havsvatten till att spola toaletter. Hälsoskyddsmyndigheten ska dock utifrån HsL säkerställa att vattnet som används i dubbla vattensystem är lämpligt för syftet och att de vattenpunkter som ger annat vatten än hushållsvatten är tydligt markerade (t.ex. med en fast skylt appliceras vid kranen, på skylten anges på relevanta språk eller med symboler huruvida vattnet är drickbart). Tvättvattnet får inte innehålla t.ex. sinnesmässigt synliga blågrönalger. Nätverk med annat vatten får inte anslutas till de distributionsnät som innehåller hushållsvatten. Vatteninstallationer får inte vara i direkt kontakt med andra vatteninstallationer som får sitt vatten

från andra vattenkällor. Detta regleras genom miljöministeriets förordning om byggnaders vatten- och avloppsinstallationer (1047/2017, 5 §).

Uppvärt vattenledningsvatten, dvs. bruksvatten, är avsett att vara tvättvatten och det bör inte drickas eller användas till matlagning. Bruksvatten får inte heller medföra sanitär olägenhet, men dess vattenkvalitet analyseras inte regelbundet utan endast om vattnet misstänks vålla sanitär olägenhet. Fastighetens ägare ansvarar för att de sanitära olägenheter som orsakas av kvaliteten på och temperaturerna av uppvärmt vattenledningsvatten förebyggs. Kvaliteten på vattnet försämras i varmvattensystemet i en fastighet emedan temperaturen ökar upplösningen av metaller, kemikalier och ibland även av ämnen med lukt- och smakolägenheter, från fastighetens vattenanordningar och vattenarmaturer. Med tiden kan det i varmvattenberedare också samlas fällningar som försämrar vattnets kvalitet. Den mikrobiologiska kvaliteten på bruksvatten kan försämras om temperaturen av det uppvärmda vattnet inte är tillräckligt hög. [För att undvika att bakterien legionella](#) (på finska) förökar sig ska temperaturen på vattnet i varmvattenanordningar vara minst 55 °C och sådant vatten ska fås ur anordningarna inom 20 s. Fastän man i §7 i Social- och hälsovårdsministeriets förordning om sanitära förhållanden i bostäder och andra vistelseutrymmen samt om kompetenskrav för utomstående sakkunniga stipulerar om att temperaturen på det varma vattenledningsvatten ska vara + 50 °C, rekommenderas att man försöker hålla en högre temperatur för att förhindra Legionellabakterien. Temperaturen på vattnet i kallvattenanordningar får vara högst 20 °C. Legionellabakterier kan också föröka sig i anordningar och armaturer för kallvatten, om vattnets temperatur är mer än 20 °C. I 6 § i miljöministeriets förordning om byggnaders vatten- och avloppsinstallationer (1047/2017) föreskrivs temperaturer för vatten i kall- och varmvattenanordningar.

Begreppet hushållsvatten begränsas till vatten avsett att användas av människor. Hushållsvattenförordningen tillämpas således inte på bl.a. vatten för bevattning av grönsaker, tvättvatten på boskapsgårdar och dricksvatten för hus- eller keldjur, eller på industriella processvatten när processvattnet inte kan användas av människor, hamna i livsmedel eller vara i beröring med livsmedel. Förpackat hushållsvatten avsett för saluföring betraktas som livsmedel och förpackat hushållsvatten ska kontrolleras såsom föreskrivs i Livsmedelsverkets [Anvisning om tillsynen över förpackat vatten](#). I jord- och skogsbruksministeriets förordning om livsmedelshygien vid primärproduktion av livsmedel (1368/2011) föreskrivs om kvalitetskraven på vattnet som används vid primärproduktion.

2.2. Anläggningen som levererar hushållsvatten

HsL 16 § 1 moment

I denna lag avses med

3) anläggning som levererar hushållsvatten en verksamhetsutövare som levererar hushållsvatten från ett distributionsnät eller annat än tillfälligt från en tankbil eller tankbåt,

Med anläggning som levererar hushållsvatten avses en av ägarförhållande oberoende verksamhetsutövare. Sedvanliga anläggningar som levererar hushållsvatten är de vattentjänstverk som levererar hushållsvatten och omfattas av tillämpningsområdet för lagen om vattentjänster (119/2001), LVT, samt sådana vattenandelslag som inte omfattas av lagen om vattentjänster. Lagen om vattentjänster tillämpas inte på anläggningar som inte har ett av kommunen godkänt verksamhetsområde. Även en leverantör av hushållsvatten som inte har organiserat sig som ett vattenandelslag är en anläggning som levererar hushållsvatten om vattenleveransen sker regelbundet och vattnet levereras genom en gemensam vattenledning eller dito distributionsnätverk till att användas av flera privata hushåll eller livsmedelslokaler. Det är dessutom alltid fråga om verksamhetsutövning och anläggningar som levererar hushållsvatten när det tas ut avgifter eller andra vederlag för vattnet.

Anläggningar som levererar hushållsvatten har alltid användare till vilka vattnet levereras till att användas som hushållsvatten. Livsmedelslokaler eller andra fastigheter med egna brunnar blir anläggningar som levererar hushållsvatten ifall de börjar leverera det vatten som de bereder till att användas som hushållsvatten av användare såsom andra verksamhetsutövare eller privata hushåll.

På grund av att definitionen i HsL har ändrats, är från början av 2017 de anläggningar som förpackar hushållsvatten inte längre sådana som levererar hushållsvatten, utan livsmedelslokaler. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska kontrollera kvaliteten på vatten som förpackas eller läggs i reservoarer enligt provtagningsplanen, på grund av att vattnet ska uppfylla kvalitetskraven på hushållsvatten när det förpackas. Det rekommenderas att man vid inspektioner enligt livsmedelslagen även inspekterar vattentäkten eller brunnen och dess konstruktioner samt vattenbehandlingen. I egenkontrollplanen enligt livsmedelslagen ska man ta hänsyn till riskerna i hela vattenproduktionskedjan, i allt från vattenbildningsområdet till vattenbehandlingen och förpackandet. En

anläggning som förpackar är en som levererar hushållsvatten om den utöver att förpacka även levererar hushållsvatten till vattenanvändarna.

2.2.1. Vattendistributionsområde

HsL 16 § 1 moment

I denna lag avses med

4) vattendistributionsområde ett sådant enhetligt område av ett distributionsnät för hushållsvatten där kvaliteten på hushållsvattnet är i stort sett enhetlig och där en enda anläggning som levererar hushållsvatten svarar för distributionen av hushållsvatten, samt sådana hushåll, livsmedelslokaler samt verksamhetsutövare med offentlig eller kommersiell verksamhet som använder hushållsvatten som tas med vattenanvändarens egna anordningar.

Hushållsvattnets kvalitet ska kontrolleras och resultaten av myndighetstillsynen av detta rapporteras per vattendistributionsområden. Anläggningen som levererar hushållsvattnet är entydigt ansvarig för kvaliteten på vattnet som levereras i vattendistributionsområdet, upp till den punkt där fastighetens tomtledning har anslutits till anläggningens vattendistributionsnät eller vattnet leds in i tankar, även om någon annan ägde nätverket. Ansvaret för underhållet av de konstruktioner och anordningar som används till att ta upp vatten och leda det ligger hos innehavaren till dem.

I fråga om hushållsvatten som levereras till användarna via ett distributionsnät avses med vattendistributionsområde ett sådant enhetligt nätverk där hushållsvattnets kvalitet är tämligen jämn och där endast en anläggning som levererar hushållsvatten ansvarar för leveransen av det. I praktiken innebär detta ett vattenledningsnät till vilket vattnet kommer från en vattentäkt eller där vattnen från flera vattentäkter annars än tillfälligt kan uppblandas med varandra och där vattenkvaliteten inte varierar i olika delar av nätet, till exempel på grund av vattenbehandlingsanläggningen. Tillfällig uppblandning kan bero på att t.ex. förbindelser för reservvatten används tillfälligt. Vattendistributionsområden anses vara separata om förbindelserna för reservvatten mellan nätverken normalt hålls stängda eller används bara lite och då närmast för att hålla rören i skick.

Vattendistributionsområdet hör till en anläggning som levererar hushållsvatten, vilket gör ansvarsfördelningen mellan flera anläggningar som levererar hushållsvatten till nätområdet tydligare. Varje anläggning som levererar hushållsvatten har minst ett vattendistributionsområde. Anläggningen ansvarar entydigt

för kvaliteten på hushållsvattnet som levereras till användarna. Till exempel varje anläggning som köper sitt vatten från ett partivattenverk har ett eget vattendistributionsområde. De kan inte kombineras till ett vattendistributionsområde, eftersom olika verksamhetsutövare (olika anläggningar som levererar hushållsvatten) ansvarar för leveransen av och kvaliteten på vattnet, även om deras vattenkvalitet sannolikt är jämn. På bild 1 anges olika anläggningar som levererar hushållsvatten och deras vattendistributionsområden.

För fastigheter som med egna apparater tar upp hushållsvatten avses med vattendistributionsområde de personer, privata hushåll, livsmedelslokaler och de utövare av kommersiell eller offentlig verksamhet som använder hushållsvatten från en gemensam brunn, en annan vattentäkt (t.ex. en vattenpost) eller en fast reservoar. Med vattendistributionsområde avses också de utövare av offentlig och kommersiell verksamhet som använder vatten ur en egen brunn. Till exempel vattenledningsnätet mellan byggnaderna i en semesterby där hushållsvattnet härrör från verksamhetsutövarens egen brunn kan anses vara ett vattendistributionsområde. Ett område med fastigheter som tar vatten ur en vattentäkt i gemensam användning till att användas som hushållsvatten anses bilda ett vattendistributionsområde. En gemensam brunn är en vattentäkt som används gemensamt av fler än 50 användare. Det finns ingen egentlig leverantör för hushållsvattnet och därför är det inte fråga om en anläggning som levererar hushållsvatten, men vattnets kvalitet ska ändå kontrolleras (se avsnitt 2.11.).

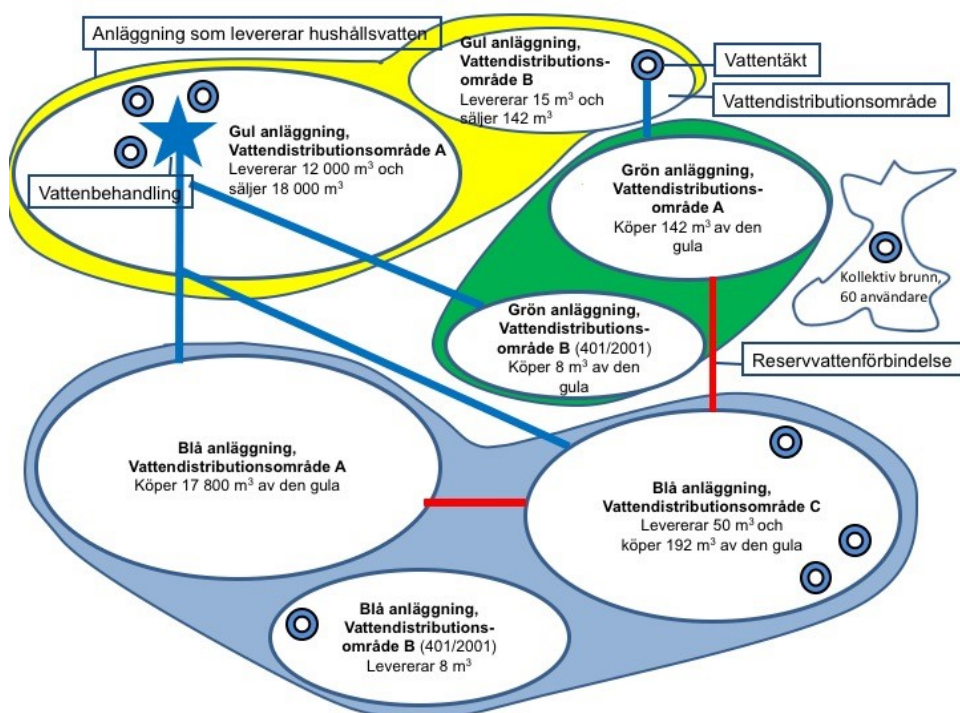

Bild 1. Det finns tre anläggningar (gul, grön och blå) som levererar hushållsvatten och deras vattendistributionsområden, markerade med bokstäver, där kvaliteten på hushållsvattnet är tämligen jämn. Vattnet från de tre vattentäkterna för den gula anläggningen leds till en vattenbehandlingsanläggning där vattnen blandas ihop innan de behandlas och leds till nätverket. Det kan finnas många vattenbehandlingsanordningar i ett vattendistributionsområde, men i så fall ska kvaliteten på vattnet från alla vattenbehandlingsanläggningar vara tämligen jämn. Om så inte är fallet kan område inte anses vara ett sammanhängande vattendistributionsområde. Inom vattendistributionsområdena för den gula anläggningen A, den blåa anläggningen A och den gröna anläggningen B levereras vatten av tämligen jämn kvalitet. Eftersom olika anläggningar är leverantörer har anläggningarna egna vattendistributionsområden. Vatten som köpts inom den blåa anläggningens vattendistributionsområde C blandas i nätet med vattnen från tre vattentäkter och är tämligen jämt innan det levereras till användarna, varför det bildar ett eget vattendistributionsområde. En vattentäkt, en s.k. gemensam brunn, som används gemensamt av över 50 användare bildar också ett vattendistributionsområde.

2.3. Partivattenverk

HsL 16 § 3 moment

Vad som i denna lag föreskrivs om anläggningar som levererar hushållsvatten tillämpas också på verksamhetsutövare som levererar vatten till en anläggning som levererar hushållsvatten.

Med en anläggning som levererar vatten till en anläggning som levererar hushållsvatten, dvs. ett partivattenverk, avses en verksamhetsutövare som inte har användare av hushållsvatten. I fråga om tillsynen av partianläggningar och deras skyldigheter tillämpas vad som föreskrivits för anläggning som levererar hushållsvatten. För anläggande av ett nytt partivattenverk ska tillstånd sökas hos den kommunala hälsoskyddsmyndigheten. För detta redogörs i avsnitt 2.4. De personer på ett partivattenverk som arbetar med uppgifter som kan påverka hushållsvattnets kvalitet behöver ett vattenarbetskort. Ett partivattenverk ska dessutom ha en egenkontroll som utgår från riskbedömning och kontroll (HsL 2 §, hushållsvattenförordningen 10 §). Riskbedömningen ska godkännas. Partianläggningarna ska ha beredskap för störningssituationer och den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska beakta dessa anläggningar i sin plan för störningssituationer. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten utför planenlig tillsyn av partianläggningarna. För tillsynen av dessa anläggningar redogörs i avsnitt 2.11.3.

2.4. Verksamhetsutövarens ansökan om godkännande av verksamheten

HsL 18 § 1 moment

Anläggningar som levererar hushållsvatten och som har egen produktion eller behandling av vatten ska senast tre månader innan man planerar inleda verksamheten ansöka om godkännande av verksamheten hos den kommunala hälsoskyddsmyndigheten. Hushållsvatten får inte levereras förrän verksamheten har godkänts.

HsL 16 § 3 moment

Vad som i denna lag föreskrivs om anläggningar som levererar hushållsvatten tillämpas också på verksamhetsutövare som levererar vatten till en anläggning som levererar hushållsvatten.

Anläggningar som levererar hushållsvatten och som har egen produktion eller behandling av vatten, och verksamhetsutövare som levererar vatten till en anläggning som levererar hushållsvatten (partivattenverk) ska senast tre månader innan man planerar inleda verksamheten ansöka om godkännande av verksamheten hos den kommunala hälsoskyddsmyndigheten, såsom föreskrivs i HsL 18 § (Tabell 2 och 3). Vattnet som levereras, dvs. det utgående vattnet från anläggningen, ska undersökas för alla de parametrar som anges i hushållsvattenförordningen innan man börjar leverera det. Hushållsvatten får inte levereras förrän verksamheten har godkänts. Även nätverkets inverkan på hushållsvattnets kvalitet ska undersökas innan hushållsvattnet levereras till användarna. Kvaliteten ska uppfylla kvalitetskraven i hushållsvattenförordningen.

Tabell 2. Verksamhetsutövare som av hälsoskyddsmyndigheten ska ansöka om godkännande av verksamheten såsom föreskrivs i HsL 18 §.

Verksamhetsutövare	Godkännande
Anläggningar som levererar hushållsvatten och har produktion eller behandling av vatten	I beslutet ska man fastställa vattendistributionsområdena

Partianläggningar (som levererar vatten till anläggningar som levererar hushållsvatten) Det rekommenderas att man i beslutet anger vart vattnet levereras

Ansökan om godkännande av verksamheten ska göras när en ny verksamhetsutövare inleder verksamheten, vattentäkten eller vattenbehandlingen väsentligt utvidgas eller ändras eller om det sker sådana förändringar i vattnets kvalitet som är väsentliga för kvaliteten på det vatten som levereras (se avsnitt 2.4.1.). När verksamhetsutövarens juridiska person byts (i praktiken då FO numret byts) är det i praktiken frågan om en ny aktör. Av denna nya aktör förutsätts ett nytt godkännande enligt 18 § i hälsoskyddslagen innan verksamheten inleds.

Verksamhetsutövaren skall lämna en skriftlig ansökan till hälsoskyddsmyndigheten i den kommun där anläggningen som levererar hushållsvatten, eller partianläggningen har sin administrativa hemort. Kravet på innehållet i ansökan regleras genom 3 a § i hushållsvattenförordningen (se del II i tillämpningsanvisningen).

Om man för en sedan länge verksam verksamhetsutövare inte hittar eller denne saknar ett godkännande räcker det att uppgifterna i ansökan har beskrivits i t.ex. programmet för kontrollundersökningar eller i planen för tillsyn av partianläggningen.

2.4.1. Ansökan om ändring av verksamhet

HsL 18 § 2 moment

Ansökan om godkännande av verksamheten ska också göras om vattentäkten eller vattenbehandlingen väsentligt utvidgas eller ändras eller om det sker sådana förändringar i vattnets kvalitet som är väsentliga för kvaliteten på det vatten som levereras. En ansökan som gäller förändringar skall göras senast 30 dygn innan verksamheten ändras. Verksamheten får inte ändras innan ansökan har godkänts.

Väsentliga förändringar i verksamheten kan t.ex. vara nya vattentäkter, nya metoder för vattenbehandlingen eller att nya tätorter ansluter sig till vattendistributionsområdet. En väsentlig ändring i partianläggningens verksamhet kan t.ex. vara att nya vattentäkter tas i bruk, att metoderna för vattenbehandlingen ändras och att vatten levereras till en ny anläggning som levererar hushållsvatten.

En ansökan som gäller verksamhetsförändringar skall göras senast 30 dygn innan verksamheten i väsentlig grad ändras. Verksamheten får inte ändras innan ansökan har godkänts. Ändringarna ska tas i beaktande i programmet för kontrollundersökningar, egenkontrollen, anläggningens beredskapsplan för störningssituationer och i den kommunala hälsoskyddsmyndighetens plan för störningssituationer.

HsL 18 § 3 moment

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska för kännedom sända ansökan till de regionförvaltningsverk, de närings-, trafik- och miljöcentraler och de kommunala hälsoskyddsmyndigheter till vars områden anläggningen som levererar hushållsvatten levererar vatten eller från vars områden den tar vatten och ge dessa tillfälle att yttra sig med anledning av ansökan.

2.4.2. Godkännandebeslut

HsL 18 § 4 moment

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska i sitt beslut om godkännande ange vattendistributionsområdena för den anläggning som levererar hushållsvatten. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska i sitt beslut om godkännande meddela den sökande sådana behövliga villkor som avses i 20 §.

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska i sitt beslut om godkännande ange vattendistributionsområdena för den anläggning som levererar hushållsvatten (tabell 2 och 4). Det rekommenderas att man i godkännandebeslutet för partianläggningar anger de anläggningar (som levererar hushållsvatten) till vilka partianläggningen levererar vatten.

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten kan meddela i 20 § i HsL avsedda föreskrifter i sitt beslut om godkännande. Sådana är t.ex. kontrollförpliktelser avseende vattnets kvalitet, föreskrifter om desinficering eller annan behandling av vattnet samt för förebyggande av sanitär olägenhet, föreskrifter om vattnets användning.

Tabell 3. Verksamhetsutövarens uppgifter utifrån hälsoskyddslagen och hushållsvattenförordningen.

Aktör eller verksamhetstyp	Ansökan (HsL 18 §) eller anmälan (HsL 18 a §)	Riskbedömning enligt WSP-principen	Beskrivning av programmet för kontrollundersökningar	Beskrivning av provtagningsplanen ³⁾	Egenkontroll	Beredskap för störningssituationer ⁸⁾	Vattenarbetskort
Anläggning som levererar hushållsvatten (1352/2015)	X	X ¹⁾	X ²⁾ egenkontrollen ska beskrivas i programmet för kontrollundersökningar		X	X	X
Anläggning som levererar hushållsvatten (401/2001)	X	X			X	X	rekommendation
Partivattenverk (en aktör som saknar egna slutanvändare och levererar vatten till anläggningar, som levererar hushållsvatten)	X	X ¹⁾	4)		X	X	X

Användning av hushållsvatten inom offentlig eller kommersiell verksamhet, egen vattentäkt (1352/2015 tai 401/2001)	X	5)	X	X	X	rekommendation
--	---	----	---	---	---	----------------

Hushållsvatten som används av livsmedelslokal, egen vattentäkt (1352/2015 eller 401/2001)	anmälan till livsmedelstillsynsmyndigheten	6)	X	X	X	rekommendation
---	--	----	---	---	---	----------------

Brunn eller annan vattentäkt i gemensamt eller privat bruk, minst 50 personer (1352/2015)	X	5)	X	X	rekommendation	rekommendation
---	---	----	---	---	----------------	----------------

Brunn eller annan vattentäkt i gemensamt eller privat bruk, under 50 personer (401/2001)				X ⁷⁾	rekommendation	rekommendation
--	--	--	--	-----------------	----------------	----------------

1) Verksamhetsutövaren ska göra en i HsL 20 § 3 mom. avsedd riskbedömning. Beskrivningen ska innefatta minst de frågor som föreskrivs i 7 a § i hushållsvattenförordningen.

2) Verksamhetsutövaren ska ge en beskrivning av programmet för kontrollundersökningar specifikt per vattendistributionsområde, för de vattendistributionsområden där minst 10 m³ hushållsvatten om dagen används eller där hushållsvatten för behoven för minst 50 personer levereras. För andra (mindre) vattendistributionsområde ska verksamhetsutövaren ge en beskrivning av provtagningsplanen. Om det i beskrivningarna föreslås ändringar i undersökningsfrekvensen enligt hushållsvattenförordningen eller i kontrollen av parametrar ska ändringsförslagen motiveras.

3) Verksamhetsutövaren, eller ägaren till en privat brunn eller annan vattentäkt i gemensam användning ska ge en beskrivningen av provtagningsplanen. Om det i beskrivningen föreslås ändringar i undersökningsfrekvensen enligt hushållsvattenförordningen eller i kontrollen av parametrar ska ändringsförslagen motiveras.

4) Deltar i utformandet av programmen för kontrollundersökningar hos anläggningar som levererar hushållsvatten (hushållsvattenförordningen, 8 §). En del analyser som ligger på ansvaret hos anläggningarna som levererar hushållsvatten kan göras i partianläggningarnas nätverk, om vattnet inte längre behandlas innan det når vattenanvändarna.

5) Det rekommenderas att en riskbedömning görs, därför att man på basis av den kan minska på undersökningsfrekvensen enligt hushållsvattenförordningen och stryka parametrar ur kontrollen av hushållsvattnets kvalitet.

6) Med riskbedömning av en livsmedelslokal avses att man vid egenkontrollen enligt livsmedelslagen (23/2006) beaktar de risker som påverkar hushållsvattnet kvalitet.

7) Det rekommenderas att undersökningar utförs vart tredje år.

8) Enligt 2 § i HsL ska verksamheten utövas så att uppkomsten av sanitära olägenheter så långt som möjligt förhindras. Detta förutsätter beredskap. Enligt 11 § i hushållsvattenförordningen ska anläggningar som levererar hushållsvatten ha tillräckligt kunnande och tillräcklig beredskap för desinfektion av hushållsvatten inom sex timmar från det att anläggningen får misstankar om mikrobiologisk förorening. Enligt LVT ska vattentjänstverken och partianläggningarna ha beredskap för störningssituationer.

Tabell 4. Den kommunala hälsoskyddsmyndighetens uppgifter för tillsynen av verksamhetsutövare och av kvaliteten på hushållsvatten och för sin egen beredskap för störningssituationer.

Aktör eller verksamhetstyp	Beslut (HsL 18 §) eller intyg (HsL 15 §)	Planenlig inspektion 1)	Godkännande av riskbedömningar	Regelbunden kontroll av hushållsvattnets kvalitet	Program för kontrollundersökningar	Provtagningsplan	Inspektioner och provtagningar samt förelägganden vid misstanke om sanitär olägenhet	Plan för störningssituationer 10)
Anläggning som levererar hushållsvatten (1352/2015)	X	X	X ²⁾	X	X ³⁾ innefattar beskrivning av egenkontrollen	X, om det också finns vattendistributionsområden enligt den lilla förordningen	X	X
Anläggning som levererar hushållsvatten (401/2001)	X	X	X	X		X	X	X
Partivattenverk	X	X	X ²⁾	4)		7)	X	X
Användning av hushållsvatten inom offentlig eller kommersiell verksamhet, egen vattentäkt	X	5)		X		X ⁸⁾	X	X

(1352/2015
eller
401/2001)

Hushållsvatten som används av livsmedelslokal, egen vattentäkt (1352/2015 eller 401/2001)		5),6)	X	X 8), 9)	X	X	och egenkontroll enligt livsmedelslagen
Brunn eller annan vattentäkt i gemensamt eller privat bruk, minst 50 personer (1352/2015)	X		X	X 8)	X	X	förelägganden till vattnets (brunnens) ägare
Brunn eller annan vattentäkt i gemensamt eller privat bruk, under 50 personer (401/2001)					X	X	förelägganden till vattnets (brunnens) ägare

1) Kontrollfrekvensen har fastställts i det [riksomfattande programmet för tillsynen över hälsoskyddet](#):

2) I 7 a § i hushållsvattenförordningen föreskrivs vad verksamhetsutövarens beskrivning ska innehålla.

- 3) Specifikt per vattendistributionsområde. Ett kontrollundersökningsprogram ska upprättas för vattendistributionsområdet för en anläggning som levererar hushållsvatten, när minst 10 m³ hushållsvatten per dag eller för minst 50 personers behov används där eller levereras dit för användning.
- 4) En del analyser som ligger på ansvaret hos anläggningarna som levererar hushållsvatten kan göras i partianläggningarnas nätverk, om vattnet inte längre behandlas innan det når vattenanvändarna. Deltar i utformandet av programmen för kontrollundersökningar hos anläggningar som levererar hushållsvatten (hushållsvattenförordningen, 8 §)
- 5) Om objektet (t.ex. en läroanstalt eller inkvarteringslokal) är föremål för regelbunden tillsyn utifrån hälsoskyddslagen rekommenderas att vattentäkten eller brunnen och dess konstruktioner inspekteras vid planerliga inspektioner.
- 6) Om objektet omfattas av livsmedelslagen ska riskerna med hushållsvattnet och ledandet av det beaktas i planen för egenkontroll. Det rekommenderas att vattentäkten eller brunnen och dess konstruktioner inspekteras vid inspektioner utifrån livsmedelslagen.
- 7) Enligt 20 § 4 mom. i hälsoskyddslagen kan den kommunala hälsoskyddsmyndigheten vid behov förplikta verksamhetsidkaren att kontrollera vattenkvaliteten.
- 8) På förslag av verksamhetsutövaren kan undersökningsfrekvensen enligt hushållsvattenförordningen minskas och parametrar stryks ur kontrollen av hushållsvattnets kvalitet, om verksamhetsutövarens riskbedömning och ändringsförslagen jämte motiveringar följer hushållsvattenförordningen.
- 9) Med riskbedömning av en livsmedelslokal avses att man vid egenkontrollen enligt livsmedelslagen (23/2006) beaktar de risker som påverkar hushållsvattnet kvalitet.
- 10) Med plan för störningssituationer avses instruktioner genom vilka den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ställer beredskap för störningssituationer, såsom avses i hälsoskyddslagen 8 § i 1 mom., i samarbete med andra myndigheter, anläggningar som levererar hushållsvatten och de anläggningar som levererar vatten till dem, samt med sådana anläggningar vars verksamhet kan medföra risk för att råvattnet eller hushållsvattnet kontamineras eller hos vilka hushållsvattnets kvalitet har en särskilt stor betydelse för verksamheten.

2.5. Anmälan för verksamhetsutövare, vattentäkt eller ägare till vattenreservoar.

HsL 18 a §

En verksamhetsutövare som tar upp hushållsvatten med egna anordningar till att användas i offentlig eller kommersiell verksamhet, och en annan än i 18 § avsedd anläggning som levererar hushållsvatten ska göra en anmälan enligt 13 § till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten. Ägaren till en vattentäkt eller vattenreservoar i gemensam användning ska göra en anmälan enligt 13 § till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten om vattendistributionsområdet, om vattnet tas upp med vattenanvändarnas egna anordningar till att användas för behovet för totalt minst 50 personer, eller minst 10 kubikmeter i dygnet.

Följande verksamhetsutövare och ägare till vattentäkter eller vattenreservoarer ska göra en i HsL 13 § avsedd skriftlig anmälan senast 30 dygn innan verksamhet börjar till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten:

- om en anläggning som levererar hushållsvatten inte har någon egen vattenproduktion eller behandling (t.ex. ett vattenandelslag som enbart har ett vattenledningsnät)
- om hushållsvattnet tas från en vattentäkt med egna anordningar till att användas i offentlig verksamhet (t.ex. en skola) eller kommersiell verksamhet (t.ex. en kiosk)
- om vattnet tas upp med vattenanvändarnas egna anordningar till att användas för behovet för totalt minst 50 personer, eller minst 10 kubikmeter i dygnet, dvs. en s.k. gemensam brunn.

En ny verksamhetsutövare, ägaren till en ny vattentäkt eller vattenreservoar ska anmäla om verksamheten eller om bytet av verksamhetsutövare till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten. När verksamhetsutövarens juridiska person byts (i praktiken då FO numret byts) är det i praktiken frågan om en ny aktör. Av denna nya aktör förutsätts en ny anmälan enligt 13 § i hälsoskyddslagen senast 30 dagar innan verksamheten inleds. Hushållsvatten kan tas upp med egna anordningar även annanstans än från vattentäkter, till exempel från en anläggning som levererar hushållsvatten. En sådan verksamhetsutövare kan till exempel vara en som ordnar med hushållsvatten för ett stort evenemang. Även en sådan verksamhetsutövare ska göra en anmälan enligt HsL 13 §.

I anmälan ska det, till tillämpliga delar, anges de saker som föreskrivs i 3 a § i hushållsvattenförordningen om ansökningar rörande verksamheten vid anläggningar som levererar hushållsvatten (se del II i denna anvisning). Paragrafens mom. 1 punkterna 2, 7 och 8 gäller inte för dessa anläggningar. I fråga om punkt 5 ska anläggningen visa läget av vattendistributionsområden på en karta och vid punkt 6 kvaliteten på vattnet som köps upp.

I anmälan ska det anges:

- kontaktuppgifterna för verksamhetsutövaren, för ägaren till vattentäkter eller vattenreservoarer,
- uppgifterna om ändring av verksamheten
- nödvändiga uppgifter för bedömning av sanitära olägenheter med anknytning till verksamheten.

Viktiga uppgifter:

- antalet vattenanvändare
- vattenproduktionskedjan
- läget
- vattenkvaliteten
- egenkontrollen
- personalens kompetens
- riskbedömningar
- riskkontrollen samt
- beredskapen för störningssituationer

En beskrivning av programmet för kontrollundersökningar ska bifogas till anmälan om anläggningen, om hushållsvattenförordningen (1352/2015) ska tillämpas på anläggningen som levererar hushållsvatten.

HsL 13 § 1 och 2 moment

Verksamhetsidkaren skall senast 30 dygn innan verksamheten inleds göra en skriftlig anmälan till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten om följande verksamheter:

En motsvarande anmälan skall göras också när en i 1 mom. avsedd verksamhet ändras väsentligt. När verksamhetsidkaren byts skall denne underrätta den kommunala hälsoskyddsmyndigheten om bytet.

Verksamhetsutövaren och ägaren till vattentäkter eller vattenreservoarer ska även göra en skriftlig anmälan om väsentliga ändringar i verksamheten.

Anmälningar gällande livsmedelslokaler görs enbart till livsmedelstillsynsmyndigheten så som stipuleras i livsmedelslagen. Livsmedelstillsynsmyndigheten förmedlar uppgifter till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten om att hushållsvattnet tas från en vattentäkt med egna anordningar till att användas i en livsmedelslokal. För tillsyn av hushållsvattnets kvalitet grundar kommunens hälsoskyddsmyndighet uppgifter om objektet i miljöhälsovårdens gemensamma datasystem för tillsynsobjekt inom miljö- och hälsoskydd (Vati). Verksamhetsutövaren gör upp en beskrivning av provtagningsplanen. Om det i beskrivningen föreslås ändringar i undersökningsfrekvensen enligt hushållsvattenförordningen eller i kontrollen av parametrar ska ändringsförslagen motiveras. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten sammanställer en provtagningsplan i samarbete med verksamhetsutövaren (Tabell 3 och 4).

Vattnet kontrolleras utifrån hushållsvattenförordningen då det används i en livsmedelslokal för tillverkning, förädling, konservering eller saluförande av produkter eller ämnen som är avsedda som människoföda, utom i sådana fall då den kommunala hälsoskyddsmyndigheten har kontrollerat att vattnets kvalitet inte försämrar de färdiga livsmedlens hälsomässiga egenskaper. I så fall fattar den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ett förvaltningsmässigt beslut att livsmedelslokalens vatten kontrolleras enligt den lilla hushållsvattenförordningen (401/2000) (Tabell 1) i stället för hushållsvattenförordningen (1352/2015).

Genom att låta analysera hushållsvattnets kvalitet, be verksamhetsutövaren utreda om det finns problem kring vattnets kvalitet eller själv undersöka detta kan en kommunal hälsoskyddsmyndighet kontrollera att vattnets kvalitet inte försämrar de färdiga livsmedlens hälsomässiga egenskaper. Verksamhetsutövaren kan även utifrån ett annat motiverat skäl föreslå att den lilla hushållsvattenförordningen ska tillämpas (se del II avsnitt 2 i denna anvisning), men den kommunala hälsoskyddsmyndigheten har i sista hand beslutanderätt i ärendet beaktande skyldigheten att trygga vattnets kvalitet.

Anläggningar som förpackar hushållsvatten är fr.o.m. 2017 års ändring i HsL inte längre anläggningar som levererar hushållsvatten utan livsmedelslokaler. En verksamhetsidkare som förpackar hushållsvatten gör en anmälan enligt livsmedelslagen och livsmedelstillsynsmyndigheten förmedlar uppgiften om en ny verksamhet eller om väsentlig ändring av verksamheten till den kommunala hälsoskyddsmyndigheten. Kvaliteten på hushållsvatten som sätts i flaskor eller reservoarer övervakas dock enligt HsL då vattnet bör fylla kvalitetskraven för hushållsvatten när det sätts på flaska.

2.5.1. Intyg över mottagande av anmälan samt behandling av anmälan

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ger anmälaren ett intyg över att anmälan har tagits emot, behandlar anmälan och vid behov utför enligt HsL 45 § en inspektion av den anmälda verksamheten (se avsnitt 2.6.) (Tabell 4). Det är vanligt att anmälaren i samband med behandling och eventuella inspektioner får anvisningar av myndigheten för att förebygga sanitära olägenheter. Kontrollen av kvaliteten på hushållsvatten ska vara baserad på bedömning och kontroll av de risker som påverkar vattnets sanitära kvalitet (HsL 20 §).

Anvisningar kan ges utöver i samband med de anvisningar som ges vid inspektioner även när intyget över mottagningen av ansökan ges. I anvisningarna kan verksamhetsutövaren informeras om till exempel innehållet i lagstiftningen som förpliktar denne.

Vid behandlingen av anmälan kan det uppstå situationer där myndigheten måste vidta åtgärder för att begränsa eller undanröja de sanitära olägenheter som kan uppstå. Utifrån 20 § i HsL kan myndigheten förplikta verksamhetsutövaren att kontrollera vattenkvaliteten, bestämma att hushållsvatten ska desinficeras eller behandlas på något annat sätt, om detta ska anses behövt med hänsyn till vattnets kvalitet, samt för förebyggande av sanitär olägenhet meddela villkor om vattnets användning. Förbud och föreskrifter kan också utfärdas med stöd av HsL 51 §.

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten kan anteckna i intyget som ges verksamhetsutövaren, om vattnet som används vid småskalig offentlig eller kommersiell verksamhet kontrolleras enligt den lilla hushållsvattenförordningen (401/2001) i stället för hushållsvattenförordningen (1352/2015).

2.6. Inspektioner utifrån ansökan eller anmälan

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten gör inspektioner med stöd av HsL 45 §, utifrån såväl ansökningar som vid behov även anmälningar om verksamhet eller väsentliga ändringar i den. Inspektionerna med anknytning till ansökan omfattar dokumentinspektioner och inspektioner på plats. Behandlingen av en anmälan och en ansökan om väsentlig ändring i verksamheten kan vara lättare. Inspektioner av vattentäkter utförs av inspektörer från tillsynsenheten i kommunen där vattentäkten finns.

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten skriver ett protokoll över inspektionen som delges den som gjort ansökan eller anmälan. Det skrivs ett inspektionsprotokoll också över dokumentinspektioner.

HsL 45 § 4 moment

Till inspektionsprotokollet ska man bifoga såväl de resultat från utförda mätningar och undersökningar som de fotografier eller andra sparade upptagningar som påverkar ärendet väsentligt. Kopior av resultaten från mätningar och undersökningar, och av foton eller andra upptagningar eller nödvändiga och tillräckliga utredningar av dem, ska meddelas för kännedom på samma sätt som inspektionsprotokollet. I övrigt gällande inspektioner tillämpas vad som sägs i förvaltningslagens [\(434/2003\) 39 §](#).

2.7. Tillsynsprogram

Den kommunala hälsoskyddsmyndighetens skyldigheter omfattar att med hjälp av tillsynsprogrammet för hushållsvattnet fastställa att åtgärderna för kontroll av hälsorisker är effektiva och relevanta, och att kontrollen av hushållsvattnets kvalitet utgår från bedömning och hantering av de risker som påverkar vattnets sanitära kvalitet.

HsL 20 § 3 moment

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska

4) utifrån tillsynsprogrammen verifiera att åtgärder för att hantera riskerna för hälsan vidtas i hela vattenproduktionskedjan från tillrinningsområde via uttag, beredning och lagring till vattendistribution och att dessa åtgärder är ändamålsenliga och effektiva.

Övervakningen, dvs. tillsynsprogrammen för hushållsvatten enligt HsL 20 § 3 mom. 4 punkten, omfattar:

- verksamhetsutövarens egenkontroll (driftkontroll och kontroll av verksamhetsmiljön) (HsL §2)
- myndighetstillsyn

Myndighetstillsynen omfattar:

- inspektioner på grund av ansökan eller anmälan (HsL 18 §, 18 a §, 45 §)
- planenlig tillsyn, inspektioner (HsL 6 §, kommunal tillsynsplan)
- tillsyn av kvaliteten på hushållsvattnet i vattendistributionsområdet enligt programmet för kontrollundersökningar provtagningsplanen (HsL 20 § 3 mom. 3 punkten och SHM:s förordningar 1352/2015 och 401/2001)
- tillsyn på grund av störningar och kontakter

2.8. Bedömning och hantering av verksamhetens risker

HsL 20 § 2 moment

Tillsynen av egenkontrollen hos en anläggning som levererar hushållsvatten och av kvaliteten på hushållsvattnet ska vara baserad på bedömning och kontroll av de risker som påverkar vattnets sanitära kvalitet. Riskbedömningarna ska göras i samarbete med verksamhetsutövarna och myndigheterna.

Såväl myndighetstillsynen som verksamhetsutövarens egenkontroll ska vara baserad på bedömningen och kontrollen av de risker som påverkar vattnets sanitära kvalitet (Tabell 3 och 4). Säkerställande utifrån riskbedömning av hushållsvattnets kvalitet betyder en principiell ändring av fokus för tillsynen. I stället för att kontrollera slutprodukten, dvs. vattnet som analyseras ur vattenanvändarens kran, ska det systematiskt identifieras de faror som hotar vattenkvaliteten och fastställa metoder för kontrollen av dessa risker i hela vattendistributionsområdet. Med vattendistributionsområde avses en helhet som börjar i råvattnets tillrinningsområde och fortsätter via vattenbehandling, lagring och distribution till punkten där vattenanvändarna tar vatten till att användas som hushållsvatten. Syftet med bedömningen och kontrollen av risker är att trygga hushållsvattnets

säkerhet genom att kontrollera riskerna kring såväl föroreningar i råvattnet som vattenbehandling, lagring och leverans.

2.8.1. WSP-verktyg

Riskbedömningen kring hushållsvattnets kvalitet ska utgå från de allmänna principer för riskbedömning som har fastställts i internationella standarder, till exempel standarden SFS-EN 15975–2 (Vattenförsörjning – Säkerhet – Riktlinjer för risk- och krishantering). I standarden beskrivs den s.k. modellen Water Safety Plan (WSP), enligt vilken riskbedömning kan göras med ett nätbaserat [WSP-verktyg](https://wspssp.fi/Wsp/Account/Start) (<https://wspssp.fi/Wsp/Account/Start>). WSP-modellen är ett systematiskt riskhanteringssystem för hushållsvatten, från tillrinningsområden eller grundvattenbildningsområden till vattenanvändarens kran. Verktyget kan användas avgiftsfritt av alla anläggningar som levererar hushållsvatten och av myndigheterna med anknytning till tillsynen av hushållsvatten.

Som resultat av riskbedömningar med WSP-verktyget får man:

- en förteckning över identifierade risker
- ett åtgärdsprogram för att minska eller undanröja riskerna
- ett kontrollprogram för att säkerställa funktionaliteten av metoderna för riskhantering

2.8.2. WSP-arbetsgrupp

I den kommunala hälsoskyddsmyndighetens skyldigheter ingår att delta i att utföra riskbedömningar, men verksamhetsutövaren har huvudansvaret för att riskbedömningar görs. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten deltar i arbetsgruppen för riskbedömningar (WSP-arbetsgruppen), som expert i att bedöma sanitära olägenheter. Anläggningarna som levererar hushållsvatten ska även samarbeta med andra nödvändiga parter (olika myndigheter och andra verksamhetsutövare som påverkar riskerna) när de identifierar risker kring sitt råvatten och skicket av sina anordningar och dimensionerar mängden kontroller. Vid riskbedömning ska man särskilt beakta resultaten av de kontrollprogram som genomförs med stöd av lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004). Närmare bestämmelser om dem föreskrivs i statsrådets förordning om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1040/2006). Nödvändiga uppgifter för riskbedömning fås även från andra miljökontroller, såsom de kontroller som miljötillståndspliktiga verksamhetsutövare är skyldiga att utföra, och från övriga kontroller med stöd av miljöskyddslagen (527/2014). Därför ska anläggningar

som levererar hushållsvatten och den kommunala hälsoskyddsmyndigheten samarbeta med de behöriga myndigheterna (kommunala miljöskyddsmyndigheten och NTM-centralen) för även dessa regelverk. I utgångsdata för planer som utarbetas med WSP-verktyget finns en tabell för anskaffning av råvatten, där det finns tips på varifrån man kan söka redan befintlig information för identifiering av faror och bedömning av risker.

Enligt 15 § i lagen om vattentjänster ska ett vattentjänstverk hålla sig informerat om dels de risker som hänför sig till kvantiteten av eller kvaliteten på det råvattnet som det använder, dels i vilket skick vattenverkets anordningar är.

Redan innan ändringarna år 2016 och 2017 till hälsoskyddslagen har risker bedömts och beaktats i myndighetstillsynen av anläggningar som levererar hushållsvatten. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten har med inspektioner utifrån ansökan eller anmälan och planenliga inspektioner enligt HsL bedömt verksamhetsutövarens risker. I [det riksomfattande tillsynsprogrammet för hälsoskyddet](#) anges objektstypsspecifika inspektionsfrekvenser, som den kommunala hälsoskyddsmyndigheten kan öka eller minska på basis av riskbedömningar. Enligt HsL 20 § kan den kommunala hälsoskyddsmyndigheten även ålägga verksamhetsutövaren kontrollförpliktelser rörande vattenkvaliteten eller förordna att vattnet ska desinficeras eller annars behandlas och ge vattenanvändarna föreskrifter om användningen av vattnet för att förebygga sanitära olägenheter. I del II av anvisningen för tillämpning av hushållsvattenförordningen berättas närmare om verksamhetsutövarens egenkontroll och om myndighetstillsynen av kvaliteten på hushållsvatten.

HsL 20 § 4 moment

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten kan vid behov

- 1) förplikta verksamhetsutövaren att kontrollera vattenkvaliteten,*
- 2) bestämma att hushållsvatten ska desinficeras eller behandlas på något annat sätt, om detta ska anses behövt med hänsyn till vattnets kvalitet,*
- 3) för förebyggande av sanitär olägenhet meddela villkor om vattnets användning.*

2.8.3. Godkännande av riskbedömning

HsL 20 § 3 moment 1 punkten

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska

1) godkänna den riskbedömning som avses i 2 mom.,

Enligt med 20 § 2 momentet i hälsoskyddslagen ska egenkontrollen vid anläggningar som levererar hushållsvatten och myndighetstillsynen av hushållsvattnets kvalitet utgå från bedömningar och kontroller av de risker som påverkar vattnets sanitära kvalitet. Riskbedömningar ska utföras under samarbete mellan verksamhetsutövarna och myndigheterna (Tabell 3 och 4).

I 3 § i hushållsvattenförordningen fastställs det att med riskkontroll avses att standarden SFS-EN 15975-2 eller en motsvarande annan internationell standard ska tillämpas beträffande vattenproduktionskedjan vid identifiering och riskbedömning av faror som hotar hushållsvattnets kvalitet. Förordningen anger metoder för hur riskhantering och kontroll fastställs och tas i bruk. Water Safety Plan (WSP) är ett riskhanteringssystem enligt standarden ovan och riskbedömningar vid anläggningar som levererar hushållsvatten kan göras med ett nätbaserat [WSP](https://wspssp.fi)-verktyg (<https://wspssp.fi>).

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten godkänner riskbedömningarna hos anläggningar som levererar hushållsvatten och hos partivattenverk. Godkännande av riskbedömningar förutsätter att anläggningen som levererar hushållsvatten och partivattenverket inspekteras. För utvärdering av huruvida en riskbedömning kan godkännas ska verksamhetsutövaren för den kommunala hälsoskyddsmyndigheten uppvisa de fakta som krävs i 7 a § i hushållsvattenförordningen. I del II i tillämpningsanvisningen berättas närmare om godkännande av riskbedömningar, om vilket föreskrivs i 7a § i hushållsvattenförordningen.

2.9. Informering om riskbedömningar till vattenanvändare

HsL 20 § 3 moment 2 punkten

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska

2) säkerställa att information om att en riskbedömning har gjorts tillsammans med en sammanfattning av resultaten finns tillgänglig för vattenanvändarna,

En anläggning som levererar hushållsvatten ska informera vattenanvändarna om kvaliteten på vattnet som den levererar, att en riskbedömning har gjorts och om sammanfattningen av den. Till exempel webbsidor, tidningar, kundmeddelanden och sociala medier är bra kanaler för informering om hushållsvattnets

kvalitet. Det är skäl att hålla en bestående sammanfattning av riskbedömningar på till exempel en webbplats. När man informerar om en riskbedömning och dess sammanfattning kan man berätta på en mycket allmän nivå om hur riskerna har bedömts och hur de hanteras. I sammanfattningen anges de förhållanden som har medverkat till att ett program för kontrollundersökningar har utformats. I sammanfattningen ska man inte berätta om sårbarheter, ge platsuppgifter eller berätta om förhållanden som kan utnyttjas vid uppsåtlig skadegörelse. I del II i tillämpningsanvisningen finns en modell för sammanfattning av riskbedömningar.

2.10. Egenkontroll

HsL 2 § Allmänna principer

En verksamhet som påverkar livsmiljön ska planeras och ordnas så att befolkningens och individens hälsa upprätthålls och främjas.

Den som utövar verksamhet som påverkar livsmiljön ska identifiera de risker i verksamheten som orsakar sanitär olägenhet och följa upp de faktorer som påverkar dem (egenkontroll). Verksamheten ska utövas så att uppkomsten av sanitära olägenheter så långt som möjligt förhindras.

Med egenkontroll avses verksamhetsutövarens skyldighet att identifiera de risker i sin verksamhet som ger sanitär olägenhet, bedöma riskerna, hantera dem och kontrollera de faktorer som utifrån riskbedömningar anses vara nödvändiga. Verksamhetsutövarens egenkontroll skapar grunden för att hushållsvattnet kvalitet är säker. Genom myndighetstillsynen säkerställs att kvaliteten på hushållsvattnet uppfyller kraven i hushållsvattenförordningen. Det lönar sig att använda kontinuerligt fungerande mätare i egenkontrollen. Resultaten från dessa kan utnyttjas för att utarbeta ett program för kontrollundersökningar. Verksamhetsutövaren ska ange hur faror som påverkar verksamheten har identifierats, hur riskerna har bedömts och vilka metoder för riskhantering verksamhetsutövaren och arbetstagarna har tagit i användning. WSP-verktyget är att rekommendera som hjälpmedel för kontroll av verksamhetsmiljön och för planering av annan egenkontroll.

Även utifrån 15 § i lagen om vattentjänster ska vattentjänstverk (anläggningar som levererar hushållsvatten) och de anläggningar (partivattenverk) som levererar vatten till vattentjänstverk hålla sig informerade om riskerna för mängden eller kvaliteten av råvattnet som de använder, och därför kontrollera mängden och kvaliteten av det, och skicket av sina anordningar. Med anordningar avses

alla de anordningar som är nödvändiga för anläggningens verksamhet, såsom vattentäkter, vattenbehandlingsanläggningar, distributionsnät med dithörande reservoarer och anordningar, pumpstationer, reningsverk samt avloppsnät med dithörande brunnar och anordningar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid anläggningens nätverk.

HsL 17 § 2 moment

Vattentäkter samt vattenbehandlings-, vattenlagrings- och vattendistributionsanordningar ska planeras, förläggas, byggas och av innehavaren skötas så att hushållsvattnet uppfyller de krav som anges i 1 mom. I samband med dessa åtgärder ska hänsyn dessutom tas till de bestämmelser om skyddsområden för vattentäkter som meddelats med stöd av 4 kap. 12 § i vattenlagen och de skyddsplaner för grundvattenområden som utarbetats med stöd av 10 e § i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004).

Med egenkontroll vid en anläggning som levererar hushållsvatten och vid parti-vattenverk avses utöver kontroll av vattenkvaliteten även sådan övrig kontroll som är av betydelse för anläggningens verksamhet, såsom kontroll av att verksamhetsmiljön är ändamålsenlig och prydlig, av dokumentering och att detta beaktas i anläggningens verksamhet. Dokumenteringen ska på begäran kunna uppvisas för den kommunala hälsoskyddsmyndigheten. En anläggnings verksamhetsmiljö består av de områden och infrastrukturer som anläggningen äger, samt för grundvattenverk upptagningsområdet för grundvattnet, och för yt-vattenverk tillrinningsområdet med inverkan på riskerna för kvaliteten på råvattnet till anläggningen. Anläggningen ska vara medveten om riskerna för råvattnets kvalitet och genom egenkontroll uppfölja råvattnets kvalitet i den omfattning som är nödvändigt för att säkerställa att vattenbehandlingen och hushållsvatt-nets kvalitet är tillräckliga.

2.11. Planenlig myndighetstillsyn

Kommunen sammanställer och godkänner en tillsynsplan för hälsoskyddets regelbundna kontroll, dvs. en kommunal tillsynsplan, om vilken föreskrivs i 6 § i HsL. Genom den riskbaserat utarbetade planen säkerställs att tillsynen är av hög kvalitet, regelbunden och att den förebygger sanitära olägenheter. I den kommunala tillsynsplanen ska man beakta det i 4 a § i HsL föreskrivna riksomfattande tillsynsprogrammet för hälsoskyddet som ingår i det gemensamma tillsynsprogrammet för miljö- och hälsoskyddet. Valvira sammanställer [ett riksomfattande tillsynsprogram för hälsoskyddet](#). Programmet innehåller anvisningar för utformande av kommunala tillsynsplaner, bl.a. frekvensen av inspektioner av

vattendistributionsområden för anläggningar som levererar hushållsvatten samt innehållet i inspektionerna. Syftet med inspektionerna utifrån hälsoskyddslagen är att utreda om verksamheten medför sanitära olägenheter eller det i objektet som inspekteras förekommer sådana faktorer och omständigheter som kan ge upphov till sanitära olägenheter. Om det vid en inspektion framkommer brister i verksamheten eller förhållandena, ger hälsoskyddsmyndigheten de anvisningar, uppmaningar eller förordnanden för åtgärdande som behövs för att förhindra olägenheter och rätta till situationen. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska regelbundet kontrollera anläggningar som levererar hushållsvatten, deras vattendistributionsområden och partivattenverk samt utföra inspektioner på plats (se avsnitt 2.11.1, 2.11.2. och 2.11.3.).

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten övervakar hushållsvattnets kvalitet enligt ett program för kontrollundersökningar eller en provtagningsplan vid följande objekt (se avsnitt 2.11.4.):

- vattendistributionsområden för anläggningar som levererar hushållsvatten
- vattendistributionsområden, där hushållsvatten används inom offentlig eller kommersiell verksamhet och tas från vattentäkt med fastighetens vattenanordningar
- vattendistributionsområden, där hushållsvatten används i en livsmedelslokal och tas från vattentäkt med fastighetens vattenanordningar
- vattendistributionsområden, där hushållsvatten från en brunn eller annan vattentäkt i gemensamt eller privat bruk används av minst 50 personer

2.11.1. Inspektion av anläggningar som levererar hushållsvatten

Med en inspektion enligt den kommunala tillsynsplanen avses en inspektion av vattendistributionsområdet för en anläggning som levererar hushållsvatten eller av verksamheten vid en partialanläggning (tabell 4). Anläggningen som levererar hushållsvatten (verksamhetsutövaren) har inspekterats helt och hållet när alla dess vattendistributionsområden har inspekterats. Inspektionsfrekvensen för vattendistributionsområden kan bestämmas på basis av riskbedömningar och den kan vara olika för olika vattendistributionsområden för en anläggning som levererar hushållsvatten. WSP-riskbedömning underlättar bedömningen av inspektionsfrekvensen. Många frågor, såsom relevansen av ansökan om verksamheten och av dess godkännandebeslut, beredskapsplanen för störningssituationer och personalens vattenarbetskort, kan beröra alla vattendistributionsområden för en anläggning som levererar hushållsvatten. Inspektionsprotokoll,

uppmaningar och förelägganden ska skickas till anläggningen som levererar hushållsvatten.

2.11.2. Inspektion av vattendistributionsområde

Vid inspektion av vattendistributionsområden ska man inspektera att verksamheten sker enligt ansökan eller anmälan om den, att verksamhetsutövarens egenkontroll är effektiv (bl.a. ifråga om information till kunder och myndigheter, kontroll av vattenkvalitet och kontroll av verksamhetsmiljö, beredskapsplanen för störningssituationer) och att riskerna har bedömts omsorgsfullt och att åtgärderna för hantering av dem har införts i anläggningens verksamhet och i instruktioner. Om riskbedömningen för platsen bedöms ha utarbetats otillräckligt eller ha uppenbara brister, ska man vid inspektionen göra en noggrannare genomgång av anläggningens vattenbehandling och praxis. Vid inspektioner kan man granska bl.a. råvattnets kvalitet, vattentäkter, deras lägen, lokaler för vattenbehandling, metoder för vattenbehandling, hantering av kemikalier, hushållsvattnets kvalitet, program för kontrollundersökningar, och planer i fråga om beredskap för störningssituationer. Under inspektionen kan man även granska de aktiviteter i miljön som äventyrar kvaliteten på vattnet samt hur de beaktas inom egenkontrollen, kontrollundersökningsprogrammet och beredskapen. Vattendistributionsområden ska inspekteras minst en gång vart tredje år.

Vid inspektionen utreder man ur hälsoskyddets perspektiv bland annat:

- Huruvida verksamheten sker i enlighet med såväl ansökan om den som beslutet för dess godkännande
- I överensstämmelse med principen för WSP (Water Safety Plan) genomförda riskrapporter samt åtgärds- och kontrollprogram
- Tillräckligheten av egenkontrollen som utförs av anläggningen
- Giltigheten av arbetstagarnas vattenarbetskort
- Beredskapsplanerna för störningssituationer
- Huruvida missförhållanden som upptäckts under tidigare inspektioner har rättats till
- Genomförandet av programmet för kontrollundersökningar
- Ändamålsenligheten av omgivningen kring vattentäkterna

- Konditionen av vattentäkternas konstruktioner och nätverk
- Prydligheten och konditionen av utrymmena
- Sanering

Enligt 15 a § i LVT svarar ett vattentjänstverk för att vattentjänsterna för de till verkets ledningsnät anslutna fastigheterna är tillgängliga i störningssituationer. Verket ska utarbeta och uppdatera en plan för beredskap för störningssituationer och vidta de åtgärder som behövs enligt planen. Vattentjänstverken ska lämna sina planer för beredskap i störningssituationer till tillsynsmyndigheterna, vilka är NTM-centralerna samt de kommunala hälsoskyddsmyndigheterna och miljöskyddsmyndigheterna. Utöver tillsynsmyndigheterna ska planen dessutom lämnas till räddningsmyndigheterna och kommunen.

2.11.3. Inspektion av partivattenverk

Kommunen har som uppgift att övervaka hälsoskyddet samt sammanställa och godkänna en tillsynsplan för hälsoskyddets regelbundna kontroll. Eftersom de bestämmelser som tillämpas på anläggningar som levererar hushållsvatten även tillämpas på partivattenverk, är de utifrån 16 § i HsL föremål för systematisk tillsyn (Tabell 4). Den kommunala hälsoskyddsmyndighet inom vars område ett partivattenverk är beläget övervakar det. Om ett partivattenverk finns inom ett område för många tillsynsenheter, ska de samarbeta vid tillsynen. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten är behörig bara inom sitt eget verksamhetsområde. En kommunal hälsoskyddsmyndighet genomför inspektioner av partivattenverk lika ofta som vad som har antecknats i den kommunala tillsynsplänen. Partivattenverk har inte vattendistributionsområden, eftersom de inte har några slutliga vattenanvändare.

Vid inspektion av partivattenverk ska det inspekteras att verksamheten sker enligt ansökan om den, att verksamhetsutövarens egenkontroll är effektiv (bl.a. ifråga om information till uppköpande anläggningar och myndigheter, kontroll av vattenkvalitet och kontroll av verksamhetsmiljö, beredskapsplanen för störningssituationer) och att riskerna har bedömts omsorgsfullt och att hanteringsåtgärderna har införts i anläggningens verksamhet och i instruktioner. Om riskbedömningen för platsen bedöms ha utarbetats otillräckligt eller ha uppenbara brister, ska man vid inspektionen göra en noggrannare genomgång av anläggningens vattenbehandling och praxis. Vid inspektioner kan man granska bl.a. råvattnets kvalitet, vattentäkter och läget av dem, lokaler för vattenbehandling, metoder för vattenbehandling, kemikalier som används vid behandlingen, vattenkvaliteten, provtagningsplaner, och planer rörande beredskapen för

störningssituationer. Under inspektionen kan man även granska de aktiviteter i miljön som äventyrar kvaliteten på vattnet samt hur de beaktas inom egenkontrollen och beredskapen. Dessa uppgifter om partivattenverken ska också finnas beskrivna i beredskapsplanerna och programmen för kontrollundersökningar hos de uppköpande anläggningarna. Vid inspektioner ska man ur perspektivet för hälsoskyddet granska samma förhållanden som för vattendistributionsområden:

- Huruvida verksamheten sker i enlighet med såväl ansökan om den som beslutet för dess godkännande
- I överensstämmelse med principen för WSP (Water Safety Plan) genomförda riskrapporter samt åtgärds- och kontrollprogram
- Tillräckligheten av egenkontrollen som utförs av anläggningen
- Giltigheten av arbetstagarnas vattenarbetskort
- Beredskapsplanerna för störningssituationer
- Huruvida missförhållanden som upptäckts under tidigare inspektioner har rättats till
- Kontrollundersökningsprogrammen för de anläggningar i vattenproduktionskedjan som levererar hushållsvatten
- Ändamålsenligheten av omgivningen kring vattentäkterna
- Konditionen av vattentäkternas konstruktioner och nätverk
- Prydligheten och konditionen av utrymmena
- Sanering

Enligt HsL 20 § 3 mom. 4 punkten ska den kommunala hälsoskyddsmyndigheten utifrån tillsynsprogrammen verifiera att åtgärder för att hantera riskerna för hälsan vidtas i hela vattenproduktionskedjan från tillrinningsområde via uttag, behandling och lagring till vattendistribution och att dessa åtgärder är ändamålsenliga och effektiva. Partivattenverk är en viktig del av vattendistributionskedjan och därför ska även de ha tillsynsprogram, vilka utgörs av verksamhetsutövarens egenkontroll (HsL 2 §), och myndighetstillsyn. Bedömningen av riskerna hos ett partivattenverk och fastställande av kontrollmetoder för dem kan göras via riskhanteringssystemet WSP. Uppgifterna om såväl vattentäkter som anordningar för vattenbehandling, lagring och distribution ska bifogas till

partivattenverkets egenkontroll och provtagningsplan. Enligt HsL 17 § ska vattentäkter samt vattenbehandlings-, vattenlagrings- och vattendistributionsanordningar planeras, förläggas, byggas och av innehavaren skötas så att hushållsvattnet inte ger sanitära olägenheter och att det lämpligt för ändamålet. Partianläggningarna ska delta i riskbedömningen av vattendistributionsområdena och i utformandet av programmen för kontrollundersökningar hos anläggningarna till vilka de levererar vatten.

Enligt LVT 15 a § svarar ett vattentjänstverk för att vattentjänsterna för de till verkets ledningsnät anslutna fastigheterna är tillgängliga i störningssituationer. Verket ska utarbeta och uppdatera en plan för beredskap för störningssituationer och vidta de åtgärder som behövs enligt planen. Det som nämndes ovan gäller också de anläggningar, dvs. partianläggningar, som levererar vatten till vattentjänstverk. Vattentjänstverken ska lämna sina planer för beredskap i störningssituationer till tillsynsmyndigheterna, vilka är NTM-centralerna samt de kommunala hälsoskyddsmyndigheterna och miljöskyddsmyndigheterna. Utöver tillsynsmyndigheterna ska planen dessutom lämnas till räddningsmyndigheterna och kommunen.

2.11.4. Tillsyn av hushållsvattnets kvalitet

HsL 20 § 3 moment

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska

3) regelbundet övervaka kvaliteten på sådant i 18 och 18 a § avsett hushållsvatten som används i livsmedelslokaler,

Vatten som är avsett att nyttjas som hushållsvatten ska vara oskadligt för hälsan och lämpligt för det avsedda ändamålet. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska regelbundet övervaka hushållsvattnets kvalitet på de platser som anges i tabell 4. Del II av denna anvisning för tillämpning av hushållsvattenförordningen har detaljerade anvisningar för tillsynen av hushållsvatten.

När upptagning och distribution av vatten verkställs ska man ta de beslut om skyddsområden för vattentäkter och de skyddsplaner för grundvattenområden som har utfärdats med stöd av vattenlagen, om vilka föreskrivs i lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004). För att säkerställa att hushållsvattnet är tryggt ska hela vattenproduktionskedjan beaktas, från vattenupptagning i vattenbildningsområdet via behandling och lagring till vattendistribution.

2.11.4.1 Livsmedelslokaler som förpackar hushållsvatten

På grund av att definitionen i HsL har ändrats, är från början av 2017 de anläggningar som förpackar hushållsvatten inte längre sådana som levererar hushållsvatten, utan livsmedelslokaler. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten får information om dessa objekt av myndigheter enligt livsmedelslagen. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska utifrån en provtagningsplan kontrollera kvaliteten på hushållsvatten som förpackas eller läggs i behållare, eftersom vattnet ska uppfylla kvalitetskraven på hushållsvatten då det förpackas. Hushållsvatten som förpackas kan tas ur livsmedelslokalens egen vattentäkt eller brunn, eller levereras från ett vattendistributionsområde för en anläggning som levererar hushållsvatten. Del II i denna anvisning för tillämpning av hushållsvattenförordningen har närmare anvisningar om tillsynen av kvaliteten på hushållsvatten som förpackas. Förpackat hushållsvatten ska kontrolleras såsom föreskrivs i Livsmedelsverkets [tillsynsanvisning för förpackat vatten](#).

Det rekommenderas att vattentäkten eller brunnen och dess konstruktioner samt vattenbehandlingen inspekteras vid inspektioner utifrån livsmedelslagen. I egenkontrollplanen enligt livsmedelslagen ska man ta hänsyn till riskerna i hela vattenproduktionskedjan, i allt från vattenbildningsområdet till vattenbehandlingen och förpackandet. En anläggning som förpackar är en som levererar hushållsvatten om den utöver att förpacka även levererar hushållsvatten till vattenanvändarna.

2.11.5. Tillsyn av vattenkvaliteten hos partivattenverk

Eftersom partivattenverk inte har användare av vatten, har de varken vattendistributionsområden eller skyldighet att lägga upp egna program för kontrollundersökningar. Däremot ska partianläggningarna delta i riskbedömningen av vattendistributionsområdena och i utformandet av programmen för kontrollundersökningar hos anläggningarna till vilka de levererar vatten (Tabell 3 och 4).

Tillsynen av vattenkvaliteten hos partianläggningar är baserad på egenkontroll, som ska utgå från riskbedömningar utifrån WSP-principen. Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska delta när riskbedömningar görs, därför att de ska utföras i samarbete mellan verksamhetsutövarna och myndigheterna. Uppgifterna om såväl vattentäkter som anordningar för vattenbehandling, lagring och distribution ska bifogas till partivattenverkets provtagningsplan. Enligt HsL 17 § ska vattentäkter samt vattenbehandlings-, vattenlagrings- och vattendistributionsanordningar planeras, förläggas, byggas och av innehavaren skötas så att hushållsvattnet inte ger sanitära olägenheter och att det lämpligt för ändamålet.

Som underlag för utarbetandet av en provtagningsplan för en partianläggning kan man använda modellen av ett program för kontrollundersökningar, om det anses vara ändamålsenligt.

Kontrollundersökningsprover från anläggningar som köper vatten från partivattenverk och levererar hushållsvatten kan också tas hos partivattenverken när vattnet inte längre behandlas innan det når de slutliga vattenanvändarna.

2.12. Beredskap för störningssituationer

HsL 8 § 1 moment Beredskap för störningssituationer

Den kommunala hälsoskyddsmyndigheten ska i samarbete med andra myndigheter och inrättningar utarbeta en beredskapsplan för störningssituationer som påverkar livsmiljön. Verksamheten ska planeras i förväg och övas så att man i en störningssituation kan förebygga, klarlägga och undanröja sanitära olägenheter som uppstått vid störningen, så att följderna av störningen kan minimeras och så att återhämtningen efter störningen kan komma i gång så snart som möjligt.

Syftet med beredskapen är att myndigheterna ska kunna sköta sin verksamhet så störningsfritt som möjligt i alla situationer (Tabell 4). Det är inte bara fråga om att åstadkomma planer för störningssituationer, utan även om en fortgående process där man säkerställer reell beredskap och förmåga att agera i störningssituationer. I del II av anvisningen för tillämpning av hushållsvattenförordningen berättas närmare om hälsoskyddsmyndighetens plan för störningssituationer för att trygga hushållsvattnets kvalitet.

2.13. Anläggningsteknisk och hushållsvattenhygienisk kompetens, vattenarbetskort

HsL 20 b § Hushållsvattenhygienisk kompetens

Verksamhetsutövaren ska på egen bekostnad sörja för att den som utför åtgärder som påverkar hushållsvattnets kvalitet i en anläggning som levererar hushållsvatten har ett av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården utfärdat intyg över anläggningsteknisk och hushållsvattenhygienisk kompetens. Intyget utfärdas till personer som med godkänt resultat genomgått ett test som bedömer den anläggningstekniska och hushållsvattenhygieniska kompetensen. Intyget gäller i fem år.

Den som utför åtgärder som påverkar hushållsvattnets kvalitet i en anläggning (där hushållsvattenförordningen tillämpas på kontrollen av hushållsvattnets kvalitet) som levererar hushållsvatten för fler än 50 personers behov eller mer än 10 m³ hushållsvatten per dag ska ha ett intyg över sin anläggningstekniska och hushållsvattenhygieniska kompetens. Åtgärder som påverkar hushållsvattnets kvalitet utförs vid bl.a. anläggningar som levererar hushållsvatten, i distributionsnät och vid partivattenverk. Intyget kallas vattenarbetskort och man får det efter att med godkänt resultat ha presterat ett kompetenstest som påvisar anläggningsteknisk och hushållsvattenhygienisk kompetens. Vid kompetenstester kan man avlägga tester för vattenverk och vattenledningsnät. Vattenarbetskortet gäller i fem år. Testerna ordnas av testare som har godkänts av Valvira och kontaktuppgifterna för dem anges på [Valviras webbplats för vattenarbetskort](#). På webbplatsen finns det också information om hur vattenarbetskortet presteras och hur man ansöker som testare. I social- och hälsovårdsministeriets förordning om den anläggningstekniska och hushållsvattenhygieniska kompetens som krävs av den som arbetar vid en anläggning som levererar hushållsvatten och om testning av sådan kompetens (1351/2006) föreskrivs närmare om frågorna kring kompetensområdet för kompetenstester. Det rekommenderas att personer som utför åtgärder som inverkar på hushållsvattnets kvalitet vid objekt enligt lilla hushållsvattenförordningen tar ett vattenarbetskort.

2.14.Undersökningslaboratorier

HsL 49 a § 1 moment Undersökningslaboratorier

De för myndigheterna avsedda undersökningar som förutsätts i denna lag och i bestämmelser som utfärdats med stöd av den ska utföras i ett laboratorium som Livsmedelssäkerhetsverket har godkänt.

Enligt 49 a § i hälsoskyddslagen ska de för myndigheterna avsedda undersökningarna för den regelbundna kontrollen utföras i ett laboratorium som Livsmedelsverket har godkänt. Valvira har utfärdat en [anvisning om metoder att använda vid undersökningar enligt hälsoskyddslagen](#).

Livsmedelsverket upprätthåller en förteckning över godkända laboratorier och deras för undersökningar enligt hushållsvattenförordningen lämpliga metoder. [De godkända laboratorierna och metoderna](#) kan kontrolleras på Livsmedelsverkets webbplats.

Innan Livsmedelsverket godkänner metoder att användas vid de undersökningar enligt hushållsvattenförordningen som är avsedda för myndigheterna ber

Livsmedelsverket om utlåtande av Valvira, Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Strålsäkerhetscentralen (STUK), vilka ger utlåtanden till Livsmedelsverket om huruvida metoderna följer kraven i hushållsvattenförordningen. Valvira ger utlåtande om kemiska metoder och huruvida de uppfyller de krav i bilaga III till hushållsvattenförordningen som avser kvantifieringsgräns, mätosäkerhet eller riktighet, precision och detektionsgräns. THL ger utlåtande om mikrobiologiska metoder och STUK om metoder för bestämning av radioaktiva ämnen.

I statsrådets förordning om laboratorier som utför undersökningar enligt livsmedelslagen, foderlagen och hälsoskyddslagen (152/2015) har det föreskrivits noggrannare om kompetenskraven på och skyldigheterna för laboratorier som utför undersökningar.

Enligt 49 a § 4 moment i hälsoskyddslagen ska ett godkänt laboratorium utan dröjsmål underrätta uppdragsgivaren om undersökningsresultat som tyder på en sanitär olägenhet och sända de mikrobstammar som isolerats från provet till Institutet för hälsa och välfärd.

Vid egenkontrollen i de anläggningar som levererar hushållsvatten kan man anlita även andra undersökningsinstanser än av Livsmedelsverket godkända laboratorier och metoder. Under störningssituationer kan man låta utföra ytterligare undersökningar hos även andra laboratorier än de som har godkänt av Livsmedelsverket. Vid undersökningarna kan man tillämpa de metoder som bedöms vara bäst för att utreda saken. Vattenförsörjningspoolen har utarbetat en instruktion för vattentjänstverk i fråga om att [säkerställa tillgången på kritiska laboratorietjänster](#) (på finska).

49 b § 1 moment Tillsyn över undersökningslaboratorier

Livsmedelssäkerhetsverket övervakar att de laboratorier som avses i 49 a § iakttar denna lag och de bestämmelser som utfärdats och föreskrifter som meddelats med stöd av den. Om ett laboratorium bryter mot dessa, kan Livsmedelssäkerhetsverket, efter att ha hört Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, meddela de förelägganden som behövs för att rätta till verksamheten. Om laboratoriet inte rättar till bristerna trots Livsmedelssäkerhetsverkets förelägganden, kan Livsmedelssäkerhetsverket återkalla godkännandet av laboratoriet för en viss tid. Livsmedelssäkerhetsverket ska även på framställning av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården meddela förelägganden för att rätta till ett laboratoriums verksamhet eller vid behov avbryta verksamheten för en viss tid.

Livsmedelsverket övervakar laboratorierna och kan efter att ha hört Valvira förelägga dem nödvändiga föreskrifter, om man misstänker problem med tillförlitligheten av resultaten för myndighetstillsynen. Det är viktigt att man snabbt kontaktar Livsmedelsverket eller Valvira, om man upptäcker problem gällande undersökningsresultatets tillförlitlighet och ärendet inte kan lösas i samband med en reklamation till laboratoriet.

2.15.Avgifter

HsL 50 § moment 1 och 2, moment 3 punkterna 1-3 och moment 4 punkt 2 Avgifter

I fråga om avgifterna för statliga prestationer enligt denna lag iakttas lagen om grunderna för avgifter till staten ([150/1992](#)). Kommunen ska fastställa avgifterna för sina prestationer så att de högst motsvarar kostnaderna för utförandet av prestationen. När kommunen låter utomstående sakkunniga eller ett laboratorium utföra undersökningar eller utredningar tas kostnaderna ut hos kunden högst i enlighet med de faktiska kostnaderna.

För anmälningar och ansökningar enligt denna lag som kommunen behandlar, för kontroller, provtagning och undersökningar som ingår i den kommunala tillsynsplanen enligt 6 § samt för intyg som kommunen beviljar med stöd av nämnda paragraf ska kommunen hos verksamhetsidkaren ta ut en avgift enligt en av kommunen godkänd taxa.

Dessutom bör man av en verksamhetsidkare ta ut en avgift för tillsynsåtgärder som hänför sig till:

1) tillsynen över efterlevnaden av förelägganden som har meddelats med anledning av en kontroll som ingår i den kommunala tillsynsplanen enligt 6 § 2 mom. om föreläggandena har meddelats på grund av att bestämmelserna i denna lag inte har följts,

2) tillsynen över efterlevnaden av förelägganden som har meddelats med anledning av anmälningar enligt 13 §,

3) tillsynen över efterlevnaden av förelägganden som har meddelats med anledning av ansökningar enligt 18 § samt till övervakning och kontroll av kvaliteten på hushållsvatten enligt 20 §

Kommunen har dessutom rätt att ta ut en avgift enligt en godkänd taxa:

2) hos en brunnsägare för undersökningar av hushållsvattnet om det inte är fråga om ett i 16 § 4 mom. avsett verk som levererar hushållsvatten (27.6.2014/553)

Den kommunala hälsoskyddsmyndighetens samarbete med verksamhetsutövare för beredskap i störningssituationer eller för riskbedömning och uppgörande av program för kontrollundersökningar och förberedelser är inte verksamhet för vilken kan faktureras. Verksamhetsutövarna kan inte faktureras för tid som använts vid rapportering av kontrollresultat till RFV.

Enligt HsL 50 § ska kommunen ta ut en avgift enligt taxan som den har godkänt för

- anmälningar och ansökningar enligt HsL som kommunen behandlar (TsL 13, 18 ja 18 a §)
- för kontroller, provtagning och undersökningar som ingår i den kommunala tillsynsplanen enligt HsL 6 §
- tillsynen över efterlevnaden av föreskrifter som har meddelats med anledning av en kontroll som ingår i den kommunala tillsynsplanen enligt 6 §, när föreskrifterna har meddelats på grund av att bestämmelserna i denna lag inte har följts
- tillsynen över efterlevnaden av förelägganden som har meddelats med anledning av anmälningar enligt 13 §
- tillsynen över efterlevnaden av föreskrifter som har meddelats med anledning av ansökningar enligt HsL 18 § samt
- sådan övervakning och kontroll av kvaliteten på hushållsvatten som krävs enligt 20 §

Dessutom har kommunen rätt att ta ut en avgift enligt taxan av brunnsägare för undersökningar av hushållsvattnet.

De avgiftsbelagda åtgärderna ovan ska innefattas i tillsynsenhetens avgiftstaxa. Kommunen ska för ansökan om en anläggning som levererar hushållsvatten och för en i den kommunala tillsynsplanen ingående inspektion av vattendistributionsområden för anläggningar som levererar hushållsvatten ta ut en avgift enligt en av kommunen godkänd taxa. Kommunen ska även ta ut avgifter för ansökningar om partianläggningar och för de inspektioner av partianläggningar

som ingår i tillsynsplanen. Kommunförbundet har publicerat en modell för [miljö-
hälsovårdens taxa](#).

I HsL 50 § gällande avgifter konstateras att kommunen ska ta ut en avgift för de anmälningar och ansökningar som behandlas. Om verksamhetsidkaren byts (FO-numret byts), anses den nya verksamhetsidkaren vara en helt ny aktör som är skyldig att göra nya ansökningar och anmälningar. För behandling av dessa tar kommunen i normal ordning en avgift enligt taxan.

När en riskbedömning godkänns för första gången fattas det ett förvaltningsbeslut om den. För behandling av godkännande av riskbedömning uppbärs en avgift enligt en godkänd avgiftstaxa. Riskbedömningar kan också godkännas vid planlig tillsyn och kostnaden för godkännandet inkluderas i inspektionsavgiften.

Tiden som använts vid granskning av kontrollresultat utifrån tillsynsplanen och av planer för störningssituationer är sådant arbete utifrån tillsynsplanen och HsL 20 § som den kommunala hälsoskyddsmyndigheten kan beakta i avgifterna (HsL 50 § 3 mom. 3 punkten).

Anläggningar som levererar hushållsvatten, övriga verksamhetsutövare och parter, för vars hushållsvatten myndigheten övervakar vattenkvaliteten (se Tabell 3), betalar för såväl undersökningar enligt programmet för kontrollundersökningar eller enligt provtagningsplanen som de övriga undersökningar som den kommunala hälsoskyddsmyndigheten förordnar.

En del av de parametrar för regelbunden kontroll som regleras genom 7 § i hushållsvattenförordningen kan bestämmas ur råvattnet, det utgående vattnet från partivattenverk, vattenbehandlingsanläggningar eller ur vattnet som leds ut i vattenledningsnätet (parametrarna anges i tabeller i bilaga I till hushållsvattenförordningen) och en del av den egenkontroll som regleras genom 10 § kan utföras genom försorg av en annan anläggning som levererar hushållsvatten eller av partivattenverket. Det ska antecknas i programmet för kontrollundersökningar eller i provtagningsplanen vem som ansvarar för undersökningen av de olika parametrarna. Detta underlättar tillsynen samt fördelningen av kostnaderna som utifrån 50 § tas ut för tillsynen.

3. Lag om vattentjänster, LVT (119/2001)

Med vattentjänst avses vattenförsörjning, dvs. ledande, behandling och leverans av vatten till att användas som hushållsvatten, samt avloppsinstallationer,

dvs. avledande och behandling av avloppsvatten, dagvatten och av dräneringsvatten från fundament. Lagen hör till förvaltningsområdet för jord- och skogsbruksministeriet.

I LVT föreskrivs om utveckling och ordnande av vattentjänster, omsorgen om dem samt om relationen mellan vattentjänstverk och deras kunder. Utifrån LVT har vattentjänstverket skyldighet att hålla sig informerat och kontrollskyldighet samt skyldighet att trygga vattentjänstverkets tjänster i störningssituationer. Skyldigheten att hålla sig informerat innebär att vattentjänstverket ska hålla sig informerat om dels de risker som hänför sig till kvantiteten av eller kvaliteten på det råvatten som det använder, dels i vilket skick verkets anordningar är. I LVT 14 § föreskrivs att vattentjänstverket skall se till att det hushållsvatten som verket levererar uppfyller kvalitetskraven i hälsoskyddslagen.

3.1. Vattentjänstverk

Enligt 3 § i LVT avses med vattentjänstverk en inrättning som sköter ett samhälles vattentjänster (vattenförsörjning och avloppsinstallationer) inom ett verksamhetsområde som kommunen har godkänt. I 7 § i LVT har föreskrivits att verksamhetsområdena för vattentjänstverken inom en kommuns område ska omfatta de områden där det på grund av den faktiska eller den planerade samhällsutvecklingen är behövt att ansluta fastigheterna till vattentjänstverkets vattenledning eller spillvattenavlopp. Principiellt ska alla detaljplaneområden uppfylla kriterierna för verksamhetsområdet ([Handbok i lagen om vattentjänster](#), JSM 5/2015). Enligt 8 § i LVT godkänner kommunen verksamhetsområdet för ett vattentjänstverk och ändrar vid behov det godkända verksamhetsområdet på framställning av en anläggning som lämpar sig för att sköta vattentjänsterna. Om ett vattentjänstverk inte har gjort en sådan framställning om sitt verksamhetsområde kan kommunen godkänna det efter att ha hört anläggningen. Innan verksamhetsområdet godkänns eller ändras ska information om saken ges i tillräcklig utsträckning och tillsynsmyndigheterna (NTM-centralen, den kommunala hälsoskyddsmyndigheten och den kommunala miljöskyddsmyndigheten) ges tillfälle att ge utlåtande. Även ägarna till och innehavarna av fastigheter i området ska ges tillfälle att bli hörda.

Verksamhetsområdet ska vara sådant att

- 1) vattentjänstverket klarar av att på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt sköta de vattentjänster som det ansvarar för, och

- 2) de avgifter för vattentjänster som tas ut för att täcka kostnaderna för vattentjänsterna blir skäliga och rättvisa.

Ett i 3 § i lagen om vattentjänster avsett vattentjänstverk ska således ha ett verksamhetsområde som kommunen har godkänt. Hänvisningen till att sköta ett samhälles vattentjänster ställer de allra minsta anläggningar som levererar hushållsvatten och som saknar ett verksamhetsområde utanför tillämpningsområdet. Begränsningen i dricksvattendirektivet kan tillämpas som ett värderingskriterium avseende storleken. Tillämpningsområdet för lagen om vattentjänster kan i regel således anses omfatta de vattentjänstverk som levererar vatten över 10 m³ om dagen eller betjänar minst 50 personer, om de betjänar fler än ett fåtal fastigheter. Lagen om vattentjänster reglerar vattentjänstverkens verksamhet oberoende av deras typ av ägande. Till exempel de vattenandelslag som antingen har egen vattenförsörjning eller som av en annan anläggning eller ett partivattenverk köper vattnet som de levererar till sina kunder är således vattentjänstverk, om de har ett verksamhetsområde. Alla de anläggningar som levererar hushållsvatten och som inte har ett av kommunen godkänt verksamhetsområde blir således utanför tillämpningsområdet för lagen om vattentjänster.

Partivattenverk omfattas inte av definitionen på vattentjänstverk och således inte heller av lagen om vattentjänster. Partivattenverk omfattas dock av den i 15 § i vattentjänstlagen föreskrivna skyldigheten att kontrollera och hålla sig informerat samt av den i 15 a § föreskrivna skyldigheten att utarbeta och uppdatera en plan för beredskap för störningssituationer och vidta de åtgärder som behövs enligt planen.

3.2. Vattentjänstverk och anläggning som levererar hushållsvatten

Med anläggning som levererar hushållsvatten avses verksamhetsutövare som för användning som hushållsvatten levererar vatten genom ett distributionsnät, i flaskor eller i behållare.

I relation till definitionen på vattentjänstverk utifrån LVT är således en anläggning som levererar hushållsvatten antingen

- (A) ett vattentjänstverk som levererar hushållsvatten
- (B) en annan anläggning som levererar hushållsvatten

Alla de vattentjänstverk som levererar hushållsvatten är således även anläggningar som levererar hushållsvatten. På dem tillämpas HsL och de bestämmelser som utfärdats utifrån HsL.

Enligt motiveringen till LVT ställer ”hänvisningen till omsorg om samhällets vattentjänster” de anläggningar utanför tillämpningsområdet för LVT som har omsorg om vattentjänsten för bara en enskild eller några fastigheter. Sådana anläggningar är i punkt B avsedda andra anläggningar som levererar hushållsvatten. Kvaliteten på hushållsvatten kontrolleras enligt den lilla hushållsvattenförordningen (401/2001) om anläggningen som levererar hushållsvattnet levererar hushållsvattnet mindre än 10 m³ om dagen och under behovet för färre än 50 personer.

Anläggningar som förpackar hushållsvatten är livsmedelslokaler som kontrolleras utifrån livsmedelslagen. Kvaliteten på vattnet som förpackas kontrolleras dock med stöd av hälsoskyddslagen.

Vattentäkter i gemensam användning, eller brunnar varifrån privata hushåll själva hämtar hushållsvatten, är inte i hälsoskyddslagen avsedda, egentliga anläggningar som levererar hushållsvatten. En vattentäkt eller brunn jämte dess nätverk bildar ett vattendistributionsområde. Vid misstanke om sanitära olägenheter riktas eventuella föreskrifter till ägaren av hushållsvattnet i vattentäkten eller brunnen (tabell 4).

4. Statsrådets förordning om utredning av livsmedels- och vattenburna epidemier (1365/2011)

Enligt SR:s förordning (1365/2011) ska kommunen ha en för utredning av epidemier tillsatt utredningsarbetsgrupp i vilken ingår de myndigheter som uppräknas i bestämmelsen, till exempel den i hälsoskyddslagen avsedda ledande tjänsteinnehavare som styr tillsynen och en representant för instansen som ansvarar för områdets vattentjänst. Om utredningsarbetsgruppen får vetskap om en vattenburen epidemi har den som uppgift att utan dröjsmål anmäla om misstanken till THL och det behöriga RFV. Om minst fem personer har fått en till symptomen likartad sjukdom efter att ha intagit hushållsvatten av samma ursprung ska utredningsarbetsgruppen i [RYMY-systemet](#) meddela om misstanke om epidemi. I SR:s förordning anses det redan vara en epidemi när två personer har insjuknat. Alla epidemier, även de med färre än fem personer, kräver att

situationen utreds och att man vidtar åtgärder för att begränsa och förhindra sanitära olägenheter.

Det vattenmikrobiologiska laboratoriet vid enheten för Mikrobiologisk expertis vid THL ger experthjälp i situationer med hushållsvattenburna epidemier: <https://thl.fi/sv/web/miljohalsa/vatten>, och [STUK](#) (på finska) i situationer med radioaktiv förorening. Laboratorierna för bakteriologi och virologi vid enheten för Mikrobiologisk expertis vid THL ansvar för närmare undersökningar av de alstrare av epidemier som isolerats från människor. Mikrober som har orsakat en epidemi kan lättare identifieras i patientprover, emedan det i dem finns fler sjukdomsalstrande mikrober än i hushållsvattenprover. Enheten för smittskydd och vaccinationer vid THL ger stöd vid utredning av epidemier och kan ge expert-hjälp för planering av epidemiologiska undersökningar.

I 4 § i SR:s förordning (1365/2011) uppräknas arbetsgruppens uppgifter kring utredning av epidemier noggrannare.¹ Utredningsarbetsgruppen meddelar om epidemiutredning i RYMY-systemet. Anmälan ska lämnas in så snart som möjligt efter att utredningsarbetet har slutförts, senast inom tre månader från det att epidemin upphört. THL och Livsmedelsverket har utformat ett mallunderlag för en [bilaga till utredningsanmälan](#).

Enligt 3 § i SR:s förordning (1365/2011) svarar THL för närmare undersökning, typbestämning och uppföljning av sådana alstrare av epidemier som isolerats från människor eller vatten. Valvira har utfärdat en anvisning 1/2013 om [Sändning av mikrobstammar, genomprover och sekvenser som isolerats från vatten till Institutet för hälsa och välfärd](#). En följeblankett för THL har bifogats till anvisningen.

I Valviras anvisningar [Förfaranden för trygghet av hushållsvattnets kvalitet](#) behandlas epidemiutredningar närmare.

¹ Det finns ett formulär för utredningsmeddelanden på webbplatsen: <https://palvelut2.evira.fi/rymy/>. Det behövs ett för tillsynsenheten specifikt lösenord för att komma in på webbplatsen. Lösenordet ges av Livsmedelsverket.

5. Statsrådets förordning om laboratorier som utför undersökningar enligt livsmedelslagen, foderlagen och hälsoskyddslagen (152/2015)

Enligt 49 a § i hälsoskyddslagen ska för myndigheterna avsedda undersökningar utföras i ett laboratorium som Livsmedelsverket har godkänt. Livsmedelsverket upprätthåller en förteckning över godkända laboratorier och deras för undersökningar enligt hushållsvattenförordningen lämpliga metoder, se stycke 2.8. [De godkända laboratorierna och metoderna](#) kan kontrolleras på Livsmedelsverkets webbplats. Livsmedelsverket kan godkänna ett sådant laboratorium att utföra kontrollundersökningar utifrån hushållsvattenförordningen som är ackrediterat och vars metoder är ackrediterade för parametrar för vilka det utifrån HsL har föreskrivits en maximi- eller minimimängd eller ett annat numeriskt värde. Valvira har utfärdat en [anvisning om metoder att använda vid undersökningar enligt hälsoskyddslagen](#).

6. Strålsäkerhetslagen SSL (859/2018) och Social- och hälsovårdsministeriets förordning om joniserande strålning (1044/2018)

Strålsäkerhetslagen hör till förvaltningsområdet för social- och hälsovårdsministeriet.

I 11 § i SSL har definierats att med strålningsverksamhet avses 1) användning av strålning och 2) en verksamhet eller ett förhållande där den exponering för naturlig strålning för vilken människor utsätts medför eller kan medföra men för hälsan. STUK avgör vid behov i enskilda fall om en verksamhet ska anses vara strålningsverksamhet. Strålningsverksamhet kan till exempel vara att radioaktiviteten i det vatten som vattenverket levererar överskrider maximivärdet.

Enligt SSL 45 § är en verksamhetsutövare (t.ex. anläggning som levererar hushållsvatten) skyldig att reda ut den exponering för strålning som hushållsvattnet medför om det med fog kan misstänkas att verksamheten är strålningsverksamhet. Om maximivärdet av kravet på radioaktiv kvalitet enligt hushållsvattenförordningen avviker ska den kommunala hälsoskyddsmyndigheten utan dröjsmål rapportera detta till STUK (radonvalvonta@stuk.fi). STUK meddelar behövliga föreskrifter om en begränsning av exponeringen för strålning (SSL 46 §) och kontrollerar att föreskrifterna genomförs. STUK delger den kommunala hälsoskyddsmyndigheten för kännedom de föreskrifter som STUK meddelar

anläggningen som levererar hushållsvatten. STUK och den kommunala hälso- skyddsmyndigheten samarbetar för att nödvändiga åtgärder genomförs och ytterligare undersökningar utförs.

7. Beredskapslagen (1552/2011)

Enligt 12 § i beredskapslagen under förvaltningsområdet för justitieministeriet ska statsrådet, statliga förvaltningsmyndigheter, statens självständiga offentliga inrättningar, övriga statsmyndigheter och statliga affärsverk samt kommunerna, samkommunerna och kommunernas övriga sammanslutningar genom beredskapsplaner och förberedelser för verksamhet under undantagsförhållanden samt genom andra åtgärder säkerställa att deras uppgifter kan skötas så väl som möjligt också under undantagsförhållanden. Ordet "också" i beredskapslagens bestämmelse innebär att man utöver störningssituationer under normala förhållanden också ska ha beredskap för undantagsförhållanden.

I 44 § i beredskapslagen har föreskrivits att jord- och skogsbruksministeriet genom sitt beslut kan förplikta ett vattentjänstverk att leverera eller tillhandahålla vatten utanför sitt eget verksamhetsområde för tillgodoseende av utomstående behov av vatten samt genom sitt beslut ändra en rätt till vattentäkt.

8. Miljöskyddslagen, MSL (527/2014)

I miljöskyddslagen under förvaltningsområdet för miljöministeriet och med stöd av den utfärdade förordningar bestäms om förebyggande av föroreningar från avloppsvatten. I lagen föreskrivs bestämmelser om bl.a. allmän skyldighet att rena avloppsvatten, förutsättningarna för beviljande av miljötillstånd för ledande av avloppsvatten, föreskrifter och skyldigheter att införas i tillstånd, förbud att förorena grundvatten samt skyldighet att rena förorenad jordmån och förorenat grundvatten. Lagen hör till förvaltningsområdet för miljöministeriet.

I 15 § i MSL föreskrivs om beredskapsskyldighet. Lagen kräver att den som utövar tillståndspliktig verksamhet, liksom även vattentjänstverk, ska ha beredskap att hindra olyckor och andra exceptionella situationer och att begränsa de skadliga konsekvenserna av dem. Verksamhetsutövaren ska utifrån en riskbedömning utarbeta en beredskapsplan, reservera behövliga anordningar och övriga utrustningar, utarbeta instruktioner för olyckor och andra exceptionella situationer, regelbundet testa funktionsdugligheten av anordningarna och utrustningarna samt öva praktiska åtgärder vid eventuella olyckor och andra exceptionella situationer. Enligt MSL behöver man inte upprätta en separat plan emedan

åtgärder och förfaringssätt kan beskrivas till exempel i vattentjänstverkets beredningsplan.

Enligt 51 § i HsL har den kommunala hälsoskyddsmyndigheten rätt att meddela enskilda förbud och förelägganden som är nödvändiga för att avhjälpa eller förebygga sanitär olägenhet. Om verksamheten är tillstånds- eller anmälningspliktig utifrån MSL eller den utifrån MSL ska anmälas för registrering, utfärdas föreskriften av myndigheten utifrån MSL under att den följer bestämmelserna i MSL.

9. Lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004)

Syftet med lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen är att skydda, förbättra och återställa vattnen och Östersjön. Lagen hör till förvaltningsområdet för miljöministeriet.

I statsrådets förordning om vattenvårdsförvaltningen (1040/2006) föreskrivs noggrannare om de utredningar som skall ingå i förvaltningsplanen, om bedömningen och övervakningen av vattnens status samt om upprättandet av förvaltningsplanen. Syftet med ordnandet av vattenvårdsförvaltningen är att utöver vattnens kvalitet även ta bland annat vattentjänster och den ekonomiska utredningen av dem i beaktande. NTM-centralen ska göra en ekonomisk analys av vattenanvändningen. I analysen bedöms den ekonomiska betydelsen av sätten att utnyttja vattnet, långsiktiga prognoser för vattenförsörjningen och vattenbehovet, en ekonomisk analys av vattentjänsterna samt de mest kostnadseffektiva kombinationerna i fråga om vattenanvändningen med tanke på åtgärdsprogrammen. Den ekonomiska analysen av vattenanvändningen görs särskilt för industri, hushåll och jordbruk.

Kommunen får utarbeta en skyddsplan för ett sådant grundvattenområde på kommunens område som är föremål för verksamhet som väsentligt inverkar på grundvattenområdets status eller där miljömålen i enlighet med denna lag kräver det.

9.1. Klassificering av yt- och grundvatten

NTM-centralerna ska klassificera yt- och grundvattnen inom sina respektive verksamhetsområden. Grundvattnen klassificeras efter sina kemiska och kvantitativa egenskaper och ytvattnen på basis av ekologisk och kemisk status. Vid bedömning av kemisk status beaktas miljökvalitetsnormer, med vilka avses

sådana koncentrationer av för vattenmiljön farliga och skadliga ämnen i vatten, sediment eller levande organismer som ifråga om skyddandet av människors hälsa eller miljön inte får överskridas. Miljökvalitetsnormerna för ämnen som förorenar grundvattnet används endast vid klassificering av grundvattnets kemiska status. Miljökvalitetsnormerna har angetts i statsrådets förordning om ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön (1022/2006), samt för grundvatten i bilaga 7 till förordningen om vattenvårdsförvaltningen (1040/2006). I förordningen 1022/2006 föreskrivs förbud mot utsläpp i grundvatten (4 a §) utifrån vilket de grundvattenförorenande farliga ämnen som nämns i punkt E i bilaga 1 eller ämnen som ingår i en ämnesgrupp som nämns i bilagan får inte släppas ut i grundvattnet vare sig direkt eller indirekt.

I lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen (1299/2004) föreskrivs om avgränsning och klassificering av grundvattenområdena samt om beredning av och informering om bestämning och klassificering av dem. På basis av lämpligheten att användas för vattenförsörjningen i området och av skyddsbehovet klassificeras grundvattenområdena i sådana grundvattenområden som är viktiga (klass 1) och i sådana som är lämpliga (klass 2) för vattenförsörjningen. NTM-centralerna klassificerar dessutom grundvattenområden där ytvatten- och terrestra ekosystem är direkt beroende av grundvattnet (klass E). I lagen föreskrivs också om skyddsplaner för grundvattenområden och utarbetande av dessa skyddsplaner (10 e §).

9.2. Övervakningsprogram för vattenförvaltningsområdena

NTM-centralerna samlar in nödvändiga uppgifter om områdena som är avsedda att vara vattentäkter för hushållsvatten, ordnar övervakning av vattnen och utarbetar övervakningsprogram för vattnen. Detta möjliggör övervakning av yt- och grundvattnen så att man får en enhetlig och mångsidig helhetsbild av vattnens status. I övervakningsprogrammet anges nödvändiga kontrollplatser och -områden, faktorerna som kontrolleras samt kontrollfrekvensen för yt- och grundvattnen. NTM-centralerna ska inom sina respektive verksamhetsområden samla in uppgifter om mänsklig verksamhet med väsentlig inverkan på yt- och grundvattnets status. När NTM-centralerna utarbetar övervakningsprogram ska de till tillämpliga delar beakta de övriga kontroller som utifrån annan lag tillfaller verksamhetsutövare.

Den funktionella kontrollen av ytvattnen inriktas på biologiska, hydrologisk-morfologiska eller fysikalisk-kemiska faktorer samt på de parametrar som anger kemisk status och indikerar förorenande eller förändrande inverkan (1040/2006, bilaga 4A). Fysikalisk-kemiska parametrar som kontrolleras är temperatur-,

syre-, och näringsförhållanden, salthalt, försurningsstatus, nationellt utvalda ämnen som är skadliga för vattenmiljön samt på gemenskapsnivå utvalda ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön.

Faktorer vid kontrollerande övervakning av grundvattenförekomsternas kemiska status är syrehalt, pH-värde, konduktivitet, nitrat, ammonium, andra parametrar som utgör indikation på den risk mänsklig verksamhet har på grundvattenförekomsten (1040/2006, bilaga 4B). Särskilt de grundvattenförorenande ämnena i bilaga 7 A till statsrådets förordning skall beaktas.

10. Vattenlagen, VL (587/2011)

I vattenlagen under förvaltningsområdet för justitieministeriet föreskrivs bland annat om förutsättningarna för upptagning av ytvatten, grundvatten och konstgjort grundvatten. I lagen har föreskrivits om tagning av vatten på eget eller annans område, sammanjämkning av behoven av att ta vatten, placering av vattenledningar och anordningar samt om skyddsområden för vattentäkter.

I 3 kap. 3 § i vattenlagen föreskrivs om tillståndspliktiga vattenhushållningsprojekt. Tillstånd utifrån vattenlagen beviljas av RFV:s ansvarsområde för miljötillstånd. Av ett beslut som gäller uttag av vatten ska syftet med uttaget, uttagsplatsen och maximiuttaget framgå (4 kap. 6 §). I beslutet meddelas nödvändiga bestämmelser om åtgärder som är tillåtna för att trygga vattentjänsterna i särskilda situationer inom vattenförsörjningen.

I ett beslut om att inrätta ett skyddsområde ska det meddelas sådana bestämmelser om skyddsåtgärder, andra inskränkningar i användningen av skyddsområdet och övervakningen av att bestämmelserna iakttas som är nödvändiga för att trygga tillgången till vatten (4 kap. 12 §). I statsrådets förordning om vattenhushållningsärenden (1560/2011), utfärdad utifrån VL, föreskrivs noggrannare om de uppgifter som ska anges i tillståndsansökningar gällande uttag av vatten, förordnande om skyddsområden och om andra projekt som påverkar grundvattnet.

Enligt 2 kap. 1 § i VL ägs vattnet i en vattencistern, brunn eller annan vattentäkt av den som äger cisternen, brunnen eller vattentäkten. Vattnet i en källa eller konstgjord damm ägs av den som äger markområdet. Över annat öppet vatten och grundvatten råder den som vatten- eller markområdet tillhör, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag och om inte annat följer av någon annans rätt. Rätt till att ta grundvatten ur en annans brunn eller vattentäkt kan endast ges med ägarens samtycke.

11. Miljöministeriets förordning om byggnaders vatten- och avloppsinstallationer (1047/2017)

Byggbestämmelsesamlingens del D1 Fastigheters vatten- och avloppsinstallationer (2007) har upphävts och sådana installationer regleras från början av 2018 genom miljöministeriets förordning 1047/2017. De anvisningar av typ rekommendationer som styr praktiskt genomförande sammanställs särskilt. Miljöministeriets förordning gäller planering och utförande av vatten- och avloppsinstallationer i nya byggnader. Den tillämpas också på utbyggnader, utökning av det utrymme som räknas till våningsytan, reparation eller ändring av en byggnad samt ändring av en byggnads användningsändamål. I 6 § i förordningen föreskrivs om de vattentemperaturer som tillåts för kall- och varmvatteninstallationerna. I markanvändnings- och bygglagen (132/1999) föreskrivs om väsentliga tekniska krav på byggnader och om befogenheter att utfärda förordningar i anslutning till dessa krav.

Valvira

Tillstånds- och tillsynsverket
för social- och hälsovården

Tillstånds- och tillsynsverket för
social- och hälsovården, Valvira

Bangårdsvägen 9, 00520 Helsingfors
PB 43, 00521 Helsingfors
Koskenranta 3, 96100 Rovaniemi

Telefon 0295 209 111
kirjaamo@valvira.fi
valvira.fi